

Ključne koncepcije autorskog prava u hrvatskim zakonima od 1846. do 2007. godine

Kuharić, Ines

Master's thesis / Diplomski rad

2012

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:313406>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Diplomski studij Informatologije

Ines Kuharić

**Ključne koncepcije autorskog prava u hrvatskim zakonima od
1846. do 2007. godine**

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Zoran Velagić

Osijek, 2012.

SADRŽAJ

Sažetak i ključne riječi

1. Uvod	1
2. Zakon za zaštitu književnoga i umjetničkoga vlasništva proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju (1846.)	5
3. Sbornik zakonah i naredabah valjanih za Kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. Godina 1884. .	10
4. Zakon o autorskom pravu u pogledu književnijeh, umjetničkih i fotografskijeh djela (1895.)	15
5. Zakon o zaštiti autorskog prava (1929.)	19
6. Zakon o zaštiti autorskog prava iz 1946. godine	22
7. Zakon o autorskom pravu (1957.)	25
8. Zakon o autorskom pravu (1968.)	30
9. Zakon o autorskom pravu (1978.)	35
10. Zakon o preuzimanju Saveznih zakona iz oblasti prosvjete i kulture koji se u Republici Hrvatskoj primjenjuju kao republički zakoni (1991.)	39
11. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu (1993.)	40
12. Zakon o autorskom pravu (1998.)	41
13. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu (1999.)	46
14. Ispravak Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu (1999.)	49
15. Odluka o proglašenju Zakona o izmjeni zakona o autorskom pravu (2001.)	49
16. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima (2003.)	50
17. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (2007.) .	55
18. Zaključak	56
19. Literatura	59
20. Prilozi	62

SAŽETAK

Cilj je ovoga diplomskog rada predstaviti i analizirati zakone o autorskom pravu koji su bili važeći za područje Hrvatske u razdoblju od 1846. do 2007. godine.

Analizom je obuhvaćeno ukupno 17 zakonskih propisa (zakona, ispravaka, nadopuna i sl.), a od sekundarne su literature kao pomoć ponajprije korišteni doktorski rad Igora Glihe „Pravna narav nakladnikovih prava“, monografija „Pisac i autoritet“ Zorana Velagića i djelo „Knjižnice i autorsko pravo“ Aleksandre Horvat i Danijele Živković.

U razdoblju od 161 godine, koliko je analizom obuhvaćeno, Hrvatska je imala burnu prošlost te je bila dijelom različitih državnih ustrojstava, sve do 1991. godine kada postaje samostalnom i neovisnom državom. Analizom je pokazano da je, bez obzira na državno ustrojstvo, potreba zakonske zaštite autora i njegova djela uvijek postojala. Uz pojedine iznimke i novine, koje su bile uvedene u zakone bilo prema potrebama vlasti bilo slijedom društvenog i tehnološkog razvoja, svaki od analiziranih zakona navodi propise i definicije kojima se štiti autorsko pravo. Posebna je pozornost pri analizi pridana najvažnijim pojmovima autorskog prava (autor, autorsko djelo, autorska prava i sl.), kako s obzirom na definiranje u pojedinom zakonu, tako i u komparativnoj perspektivi. Može se zaključiti da povijesne i političke okolnosti, koje su se tijekom ovih 161 godine znatno mijenjale, nisu uvelike utjecale na zakone o autorskom pravu.

KLJUČNE RIJEČI: Zakon o autorskom pravu, autorsko pravo, autor, autorsko djelo, Hrvatska.

1. UVOD

U literaturi povezanoj s povijesnom problematikom prava autora na objavljivanje i izdavanje vlastitog djela što uključuje i zaštitu autorskih prava nad djelom nema mnogo detalja o pravnim aktima i propisima koji bi se isključivo mogli povezati s autorskim pravom. Prvi su podaci vezani uz staru Grčku, gdje su se djela umnožavala. Prepisivanje je bilo skupo, ali jedino se na taj način moglo omogućiti da primjerci nekog djela budu dostupni većem krugu čitatelja. U pravnom sustavu antičke Grčke postojala je svijest o neovlaštenom korištenju tuđih djela. Kao primjer, navodi se Hermodor, koji je kao Platonov učenik uzeo bilješke s predavanja te otišao na Siciliju s namjerom da ih proda. Grci su ga nakon toga prozivali kao negativan primjer ponašanja u književnim poslovima te zbog toga možemo zaključiti da je već tada postojala svijest o kršenju prava autora.¹

Igor Gliha, u svom doktorskom radu, spominje i rimsko doba, te navodi sljedeće: „Rimski su autori s druge strane, kako smatraju neki teoretičari, bili svjesni kako objavljivanje i iskorištavanje djela uključuju intelektualne i moralne interese. U to se doba, navode, smatralo autorovim pravo odlučiti o objavljivanju svojeg djela.“²

Iz srednjovjekovnog razdoblja nema izvora koji bi omogućavali temeljitiju rekonstrukciju odnosa prema autorstvu. Tek u Engleskoj, 1556. godine, pod dekretom kraljice Marije Tudor, osniva se udruga knjižara, *Stationers' Company*, s ciljem da okupi londonske nakladnike te time spriječi izdavanje „buntovnih“ spisa, ali i da zaštititi vlasnike objavljenih djela. Spomenuta udruga imala je registar u kojem su bili upisani svi oni koji su tiskali knjige. Engleski parlament 1662. godine donosi *Licensing Act* s ciljem osnaživanja propisa iz 1556. – dokument koji propisuje nadzor nad tiskom i brani tiskanje knjiga bez prethodnog dopuštenja i upisa u registar. Sankcija za nepoštivanje ovog akta bila je tek naknada dokazne štete, te se zbog toga pojavljuje prijedlog da se propišu strože sankcije. Parlament stoga 10. travnja 1710. godine donosi Zakon kraljice Ane, koji se smatra prvim zakonom o autorskom pravu, koji je definirao pravo autora za tiskane i netiskane knjige, kao i novčane sankcije te zapljene knjiga za sva nepoštivanja zakona.³

Razvoj zakonodavstva tekao je usporedno sa sve većom prisutnošću tiska u Europi. Primjerice, Natalie Zemon Davis u tekstu „Printing and the people“, navodi primjere iz 16.

¹Usp. Gliha, Igor. Pravna narav nakladnikovih prava: doktorski rad. Zagreb: Pravni fakultet, 1996. Str. 16 – 17.

² Ibid., str. 21 – 22.

³ Usp. Henneberg, Ivan. Prinos proučavanju nakladničkog prava. // Zakonitost 47, 8-12 (1993), str. 535 – 536.

stoljeća kojima dokazuje sve veću popularnost tiska. Spominje doktora Pierra Toleta, koji je 1540. godine prevodio grčke tekstove na francuski, koji su se nakon toga tiskali za potrebe kirurga koji su putovali po svijetu. „Ako želite da sluga slijedi vaše naredbe, ne možete mu dati upute na nepoznatom jeziku.“ Svaki od navedenih primjera u spomenutom tekstu, ukazuje na sve veću potrebu tiska, ali i zaštite autora kao vlasnika djela.⁴

Međutim, svijest o važnosti samog autora pojavljuje se tek u doba romantizma. „Romantizam je općekulturni, prema tome i umjetnički pokret koji se javlja potkraj XVIII. stoljeća, a svoju punu formaciju doživljava u prvim desetljećima XIX. stoljeća. Rađanje romantizma uvjetovano je društveno – povijesnim činjenicama. Romantizam se javlja u vrijeme velikih društvenih potresa i nacionalnih pokreta u razdoblju dotjeravanja i raspadanja feudalnih društvenih oblika i jačanja građanstva.“⁵ U suvremenoj literaturi ne postoji jasno prikazan razvoj autorskog prava prema tadašnjim dokumentima, ali prema zapisima koji postoje iz povijesti može se prikazati šest razdoblja, koja su utjecala na razvoj autorstva:

„[...] – prvo je razdoblje razvijenog i kasnog srednjeg vijeka, kada su autori doslovce postali i pisci svojih djela, čime je otvorena posve nova dimenzija odnosa s tekstem

- drugo je razdoblje druge polovice 15. stoljeća i početka 16. stoljeća, kada tehnologija tiska stubokom mijenja odnose u proizvodnji knjige koji se reguliraju mehanizmom privilegija

- treće započinje Statutom kraljice Ane, kada autori postaju i vlasnici svojih tekstova

- četvrto je razdoblje romantizma kada skupina samosvjesnih engleskih i njemačkih autora gradi suvremeno poimanje autorstva kao originalnog individualnog stvaralaštva

- peto je razdoblje 19. stoljeća, a karakterizira ga konsolidacija legislative o autorskim pravima i naposljetku

- šesto je razdoblje započelo Barthesovim⁶ i Foucaultovim⁷ kritičkim propitivanjem romantičke koncepcije autorstva.“⁸

O razvoju autorskih prava u Hrvatskoj, kao i o njegovoj povezanosti s razvojem tiskarstva, nema mnogo informacija. Poznato je da je tiskarski stroj vrlo brzo došao i do Hrvatske. Prvo djelo Hrvata, koje je bilo tiskano, bio je govor Nikole Modruškog 1474., a

⁴ Usp. Zemon, Davis, Natalie. *Printing and the People. // Rethinking Popular Culture: Contemporary Perspectives in Cultural Studies* / edited by Chandra Mukerji and Michael Schudson. California, 1991. Str. 65.

⁵ Rosandić, Dragutin. *Hrvatski jezik i književnost 2*. Zagreb:Školska knjiga, 1998. Str. 178 – 184.

URL: <http://www.oocities.org/gimn1gradacac/romantizam/romant.htm> (2013-04-16)

⁶ Roland Barthes, rođen u Francuskoj 1915., umro 1980., bio je francuski teoretičar književnosti, filozof, kritičar i semiotičar.

⁷ Michel Foucault, rođen u Francuskoj 1926., umro 1984., bio je francuski filozof, sociolog i povjesničar.

⁸ Velagić, Zoran. *Pisac i autoritet: bit autorstva i sustav autorizacije vjerskih knjiga 18. stoljeća*. Zagreb: Naklada Ljevak, 2010. Str. 46.

prva knjiga tiskana na hrvatskom jeziku, a pretpostavlja se i prva knjiga tiskana u Hrvatskoj, bila je „Misal po zakonu Rimskog dvora“, otisnut na glagoljici 1483. godine.

„Sasvim se pouzdano zna za tiskaru u Senju koja je počela raditi 1494. godine, a prva tiskana knjiga bila je misal s naznakom datuma tiskanja 7. 8. 1494. To je ujedno prva knjiga za koju se potpuno pouzdano zna da je tiskana Hrvatskoj.“⁹

Prvi pravi zakon vezan uz autorsko pravo, važeći i na hrvatskim prostorima, pojavio se tek 1846. godine, kada je na snagu stupio austrijski „Zakon za zaštitu književnoga i umjetničkoga vlasništva proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju“. Objavljen je u vrijeme buđenja nacionalnog identiteta i hrvatskog narodnog preporoda, kada je i književna produkcija na hrvatskom jeziku ubrzano rasla. „U tom smjeru Hrvatsku i hrvatski narod nastoji usmjeriti skupina pretežno mladih i obrazovanih ljudi pučkog i dijelom plemićkog podrijetla okupljena oko Ljudevita Gaja i grofa Janka Draškovića.“¹⁰ Godine 1847. hrvatski jezik proglašava se i za službeni jezik Hrvatskog sabora.

Nakon zakona iz 1846., sljedeći zakon koji je stupio na snagu bio je „Sbornik zakonah i nadredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. Godina 1884. Komad X. Izdan i rasposlan dne 23. rujna 1884. Br. 30. Zakonski članak XVI.: 1884. zajedničkoga hrvatsko – ugarskoga sabora o autorskom pravu“, 1884. godine. Nadalje dolazi „Zakon 26. decembra 1895., o autorskom pravu u pogledu književnijeh, umjetničkih i fotografskijeh djela“, iz 1895. godine.

Usljedili su zakoni iz razdoblja kada je Hrvatska bila dijelom Kraljevine, a potom i Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, prvo „Zakon o zaštiti autorskog prava“ iz 1929. godine, te dalje „Zakon o zaštiti autorskog prava“ iz 1946., zatim „Zakon o autorskom pravu“ iz 1957., iz 1968., iz 1978., zatim su se pojavile izmjene i dopune zakona iz 1978. koje su izašle 1986.

Nakon raspada Jugoslavije i Domovinskog rata u Hrvatskoj, provode se i promjene u zakonima:

- 1991. godine izdaje se „Ukaz o proglašenju Zakona o preuzimanju saveznih zakona iz oblasti prosvjete i kulture koji se u Republici Hrvatskoj primjenjuju kao republički zakoni: Zakon o autorskom pravu („Službeni list SFRJ“; br. 19/78, 24/86 i 21/90)
- 1993. „Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu“

⁹ Gliha, Igor. Nav.dj., str. 30.

¹⁰ Hrvatska u 19. stoljeću. URL: <http://www.crohis.com/hrvatska19st.htm> (2013-04-16)

- 1998. „Zakon o autorskom pravu: pročišćeni tekst“ koji je obuhvaćao Zakon o autorskom pravu iz 1991. kao i izmjene i dopune iz 1993. godine
- 1999. „Zakon o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu“
- 1999. „Ispravak zakona o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu“
- 2001. „Odluka o proglašenju zakona o izmjeni zakona o autorskom pravu“
- 2003. „Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima“
- 2007. „Zakon o izmjenama i dopunama zakona o autorskim pravima i srodnim pravima“.

Cilj je ovoga diplomskog rada predstaviti zakone o autorskom pravu, koji su se pojavljivali na hrvatskom tlu, u razdoblju od 1846. do 2007. godine. U razdoblju od 161 godine, Hrvatska država imala je burnu prošlost te je bila pod vlašću različitih državnih ustrojstava, sve do 1991. godine kada postaje samostalnom i neovisnom državom. Kako su se društvene, političke, gospodarske i kulturne prilike na hrvatskim prostorima, tijekom spomenutih godina, mijenjale, razvidno je i u ovim zakonima. Kroz analizu svih zakona te istaknutih najvažnijih pojmova koje zakoni definiraju, dat će se zaključak jesu li povijesni aspekti utjecali na sadržaje autorskih zakona i kako su se definicije glavnih pojmova zakona mijenjale ili ostajale iste, bez obzira na državno uređenje.

2. ZAKON ZA ZAŠTITU KNJIŽEVNOGA I UMIENTIČKOGA VLASTNIČTVA PROTI NEPOVLADJENOMU IZDAVANJU, PATISKU I SPOTVARANJU (1846.)

„Zakon za zaštitu književnoga i umientičkoga vlastništva proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju“ stupio je na snagu 1846. godine, prema nalogu cara i hrvatskog kralja Ferdinanda I.¹¹

Zakon se sastojao od pet odsjeka.

1. Odsiek I. O pravih autorah glede svojih dielah književnih i umietničkih.
2. Odsiek II. O zaštitnih rokovih za vlastništvo književno i umietničko.
3. Odsiek III. Ustanove o kaznih i o pravu na odštetu.
4. Odsiek IV. O vlasti iztražujućoj i postupku.
5. Odsiek V. O početku i o obsegu krieptosti ovoga zakona.

Prvi odsjek ovog Zakona navodi da su književni proizvodi i umjetničke tvorevine u vlasništvu onoga koji ih stvori, dakle autora. Autoru Zakon daje za pravo da sa svojim proizvodom može raspolagati kako želi te da ga može umnožavati i izdavati, ali može ovo pravo autorstva prenijeti i na druge.

„Svako umnoženje književnoga diela, izišavšega pod zakonitim uvjeti i formalnostmi, koje se putem mehaničnim poduzme bez dozvole začetnika ili njegovoga u pravu nasljednika, proglašuje se za zabranjen patisak [...]“¹²

Iz navedenog je članka razvidno da je kažnjivo tiskanje djela bez autorove dozvole, te se isto tako ovaj paragraf iz Zakona, odnosi i na umjetničke tvorevine. Također, ovaj Zakon izvornim djelom, osim prvobitnog izdanja djela ili umjetničke tvorevine, smatra i svaki ponovljeni tisak djela ili umjetničke tvorevine.

Svako tiskanje djela, koje je kršilo neke od sljedećih točaka, smatralo se zabranjenim tiskom: „[...] bez dozvole autora ili njegova u pravu nasljednika, [...], bez rečene dozvole poduzeto štampanje govorah, deržanih u sverhu pobudnjivanja na pobožnost, u sverhu podučavanja ili zabave.“¹³

¹¹ Ferdinand I., rođen 1793., umro 1875., bio je ugarski i hrvatski kralj, austrijski nadvojvoda i češki kralj. Vladao je od 1835. do 1848. godine.

¹² Odsiek I. § 3. Zakon za zaštitu književnoga i umietničkoga vlastništva proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju. (1846.) Str. 81.

¹³ Odsiek I. § 4. Zakon za zaštitu književnoga i umietničkoga vlastništva proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju. (1846.) Str. 82 – 83.

Zakon izričito navodi da se sve što se odnosi na tiskanje i korištenje rukopisa, također odnosi i na zemljopisne karte kao i na znanstvene i graditeljske slike, koje se po svojoj svrsi mogu smatrati kao namjena za razjašnjavanje znanstvenih djela.

Dopušteno je zakonom koristiti dijelove iz teksta, ali pod uvjetom: „[...] nego ima se izvor izriekom naznačit, i izvadjeni sastavak nesmiye nadilaziti jednoga štampanoga arka od diela, iz kojega je uzet, a nesmiye se ni izdat kao letipis samostalan; tako isto kod časopisah i inih povremenih listovah nesmiyu izvadci u godini danah, ukupno uzeti, iznositi više od dva štampana arka;[...]“¹⁴

Ukoliko je autor izdao svoje djelo na više jezika, svako se izdanje na posebnom jeziku može smatrati samostalnim autorskim djelom. Isto tako, svaki zakoniti prijevod se ovim zakonom zaštićuje na način da će se svaki sljedeći prijevod, ukoliko se od prvobitnog ne razlikuje, kazniti, a o kazni će odlučivati građanski sudac.

U slučaju glazbenih kompozicija, Zakon slijedi isti primjer kao i s autorskim djelom. Dakle, zabranjeno je tiskanje rukopisa bez dozvole skladatelja ili njegova nasljednika. Riječi pjesme smatraju se za dodatak skladbi te ih skladatelj može tiskati zajedno sa svojim djelom tj. skladbom. Ali za tiskanje teksta bez glazbe (kompozicije), potrebna je pjesnikova dozvola.

Umjetnička djela, poput slika, bakroreza, kamenoreza ili drvoreza i sličnih oblika umjetnosti dobivaju svoje pravo kao jedinstveno i samostalno djelo umjetnosti, ukoliko se razlikuju od sličnih takvih oblika, u primjerice veličini ili materijalu.

Drugi odsjek Zakona započinje s vremenskim trajanjem prava autora nad vlastitim djelom.

Pravo autora nad vlastitim djelom „[...]“ proteže se u pravilu nesamo na sve vrijeme života njegova, nego pripada još za trideset godina po smrti njegovoj i onomu, na koga je po njem prenešeno, ili ako on u tom inako naredio nebude, njegovim baštinikom i ovih u pravu nasljednikom. Neračuna se u to godina, koje je autor preminuo.“¹⁵

Dakle, autorsko pravo traje tijekom cijelog autorovog života, ali i 30 godina nakon autorove smrti, s time da autor svoje pravo može prenijeti na nasljednika kojeg za života odredi. Ista ova vremenska zaštita djela, prema ovom Zakonu, vrijedi i za:

- anonimna djela
- djela izašla pod pseudonimom

¹⁴ Odsiek I. § 5. Zakon za zaštitu književnoga i umjetničkoga vlasništva proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju. (1846.) Str. 84 – 85.

¹⁵ Odsiek II. § 13. Zakon za zaštitu književnoga i umjetničkoga vlasništva proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju. (1846.) Str. 93.

- za djelo nastalo od više imenovanih autora
- za djela koja su izašla posthumno
- za nastavak djela za koja je autor započeo izdanja, a završili su njegovi nasljednici.

Iznimka u trajanju zaštite nad djelom, nakon autorove smrti, pojavljuje se kod djela koje izdaju akademije, sveučilišta ili slične znanstvene ili umjetničke ustanove – gdje se zakonska zaštita djela produžuje na 50 godina.

Zakon navodi i pravila za djela koja su sastavljena od više knjiga, koja izlaze pojedinačno u svescima, na način da ukoliko se svako pojedinačno djelo može gledati kao cjelina, da za njih vrijedi zakonska odredba trajanja autorskog prava tijekom autorovog života i 30 godina nakon autorove smrti.

Zanimljivo je da Zakon dopušta iznimke u slučajevima vrijednih znanstvenih i umjetničkih djela, gdje navodi sljedeće: „[...] može državna uprava zaštitne rokove, u zakonu ovom podijeljene autoru, njegovim baštinikom i inim u pravu nasljednikom, u slici povlastice (privilegia)¹⁶ produljit još i iznad zakonitoga roka na dalji stanoviti broj godina.“¹⁷ Izvan odredbi ovog Zakona, nalaze se i spisi nastali od strane državne uprave, jednako kao i djela koja su izašla na zapovijed Vlade. Navedeni spisi i djela nalaze se pod zaštitom te ih je zabranjeno tiskati sve dok iste ne ukine državna uprava.

Trajanje autorskog prava, u pogledu glazbenih ili dramskih djela, proteže se na cijeli autorov život kao i na sljedećih deset godina nakon autorove smrti, gdje se autorsko pravo prenosi na onoga kome je autor za života to pravo ustupio ili ga odredio svojim nasljednikom. Trajanje autorskog prava, za spomenuta djela, vrijedi od dana prve javne predstave, kao i za djela koja imaju više navedenih autora, za anonimna djela ili djela pisana pod pseudonimima ili djela izdana posthumno.

Treći odsjek Zakona definira kazne i prava na odštetu. Dakle, Zakon kažnjava sve koji nezakonito tiskaju i umnožavaju djelo, ali i one koji u tome sudjeluju, kaznom na način da se oduzimaju svi nađeni primjerci i s novčanom kaznom od 25 do 1000 forinti. „[...] koja se u slučaju, ako se obnadje nemogućnost platjanja, pretvorit ima u porezmiernu kazan zatvora, a izvan toga, ako je tko radi takova prestupka barem dvaput već kažnjen bio, može se proti

¹⁶ Prema povijesnim izvorima, smatra se da je prvi privilegij za tiskanje knjige dobio Nijemac Johann von Speyer, od venecijanskog Senata 1469. godine. S tom privilegijom, Johann von Speyer je dobio isključivo pravo na objavljivanje pojedinih književnih djela na pet godina.

¹⁷ Odsiek II. § 17. Zakon za zaštitu književnoga i umjetničkoga vlasništva proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju. (1846.) Str. 96 – 97.

njemu po mieri okolnostih dosudit i gubitak oberta.“¹⁸ Dakle, osim predviđene novčane kazne i oduzimanja svih tiskanih primjeraka djela, određena su rješenja kazne ukoliko odgovorna osoba nije u mogućnosti namiriti novčanu kaznu.

Kazna zatvora je u razmjerima s novčanom kaznom. „U obziru razmierja globe naprema kazni zatvora ima valjat kao mierilo, da se iznosak kazneni od 25 do 100 forintih uzporedjuje kazni zatvora od jednoga tjednja do jednoga mieseca, iznosak pak od više nego 100 do 400 for. zatvoru od jednoga do tri mieseca, a iznosak od više nego 400 do 1000 forintih zatvoru od tri mieseca do šest miesecih danah.“¹⁹

Osim novčane kazne ili kazne zatvora, koja se pripisuje onome tko neovlašteno tiska djelo, ovim Zakonom je definirana i odšteta na koju autor djela ima pravo. A pravo na odštetu autor ima u odnosu na prodajnu cijenu izvornika te vrijednost svakog pojedinog primjerka. „Odšteta, koja se dat ima glede izviška, pripada autoru i njegovima u pravu nasljednikom.“²⁰ Nakon donošenja presude, svi primjerci i ostali predmeti s kojima je počinjeno djelo kojim se krši autorsko pravo, uništavaju se.

Četvrti odsjek, nastavlja se na prethodni koji je govorio o novčanim kaznama i sankcijama za kršenje odredbi ovog Zakona, te on govori o vještacima i postupku dokazivanja vlasništva nad djelom. „Ako je potreban nalaz vieštački, imadu se vieštaci kod dielah književnih izabrat izmedj pisacah, učenih ljudih i knjižarah; a kod dielah umietničkih izmedj umietnikah, ljudih, koji poznaju umietnosti, i tergovacah od predmetah umietničkih ili glasbenih.“²¹ Iz ovog dijela Zakona, vidljivo je da su za vještake birani poznavatelji područja koje je bilo oštećeno. Dakle, za područje književnosti birali su se pisci, učeni ljudi i knjižari, dok su se za umjetnička djela, kao vještaci, birali umjetnici, poznavatelji umjetnosti te trgovci umjetničkim ili glazbenim predmetima.

Ovakve istrage, u kojima su bili potrebni vještaci radi utvrđivanja autora djela, pokretale su se isključivo na zahtjev oštećenog autora ili njegovog nasljednika. Kao dokazi o autorskom pravu, nijedno pravno sredstvo nije bilo isključeno. „Navlastito imade kod dielah književnih valjat kao dokazno sredstvo i uredovna sviedočba, izdata po c.kr. knjižnom preglednom uredu one pokrajine, u kojoj je dielo na svietlo izišlo; a kod dielah umietničkih

¹⁸ Odsiek III. § 25. Zakon za zaštitu književnoga i umietničkoga vlastništva proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju. (1846.) Str. 100 – 101.

¹⁹ Odsiek III. § 26 Zakon za zaštitu književnoga i umietničkoga vlastništva proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju. (1846.) Str. 101.

²⁰ Odsiek III. § 28. Zakon za zaštitu književnoga i umietničkoga vlastništva proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju. (1846.) Str. 103.

²¹ Odsiek IV. § 33. Zakon za zaštitu književnoga i umietničkoga vlastništva proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju. (1846.) Str. 106.

vierodostojno posviedočenje, da je doveršeno umietničko dielo obznanjeno sredstvom novinah pokrajinskih, ili u vierodostojnoj slici sačinjena potvrda takovoga zavoda umietničkoga, koi je pod nadzorom uprave državne.“²²

„Odsiek V. O početku i o obsegu kriepti ovoga zakona“, navodi da ovaj Zakon od proglašenja stupa na snagu te da se njime isključuju svi prijašnji propisi, kao i da se svi propisani uvjeti u ovom Zakonu odnose na sva djela svih autora, bez obzira na autorovu narodnost. Isto tako, zaključno ovaj Zakon, navodi što s pravima djela koja se otisnu izvan područja njemačkog saveza. „Dielom, izišavšim na svietlo u inostranstvu izvan područja saveza niemačkoga, podieljuje se zaštita u zakonu ovom izrečena u toliko, u koliko zakoni inostrane države daju ista prava dielom, izišavšim u c.kr. državah austrijskih.“²³

²² Odsiek IV. § 35. Zakon za zaštitu književnoga i umietničkoga vlastništva proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju. (1846.) Str. 107 – 108.

²³ Odsiek V. § 39. Zakon za zaštitu književnoga i umietničkoga vlastništva proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju. (1846.) Str. 110.

3. SBORNIK ZAKONAH I NAREDABAH VALJANIH ZA KRALJEVINU HRVATSKU I SLAVONIJU. GODINA 1884.

Novi habsburški vladar Franjo Josip I. izdaje u rujnu 1884. godine zakonski članak zajedničkog hrvatsko-ugarskog sabora o autorskom pravu. Zakon se sastojao od sedam poglavlja.

- „Poglavje prvo. Književna djela.“
- „Poglavje drugo. Glasbena djela.“
- „Poglavje treće. Javna predstava igrokazah, glasbenih djelah i glasbenih igrokazah.“
- „Poglavje četvrto. Proizvodi obrazovne umjetnosti.“
- „Poglavje peto. Zemljopisne i zemljopisne mape, prirodosnanstveni, mjerstveni, graditeljstveni i ini tehnički narisi i likovi.“
- „Poglavje šesto. Svjetlopiši (Fotografije).“
- „Poglavje sedmo. Obćenite ustanove.“

Prvo poglavlje sastoji se od sljedećih dijelova: „Izključivo pravo autora“, „Trajanje autorskog prava“, „Kazni“, „Postupak“, „Zastara“ i „Upis“.

Prema ovom Zakonu, isključivo pravo autora je da mehaničkim putem razmnožava, objavljuje i prodaje književno djelo. Ukoliko djelo ima više autora, svaki autor ima jednako pravo na mehaničko razmnožavanje, objavljivanje i prodavanje djela.

Prema Zakonu definirano je i pravo autora koje je prenosivo. „Pravo autora može se ugovorom ili odredbom za slučaj smrti, bilo neograničeno, bilo ograničeno, prenieti na druge takodjer osobe. U pomanjkanju ovakove odredbe prelazi pravo autora na zakonite baštinike njegove.“²⁴

Ukoliko se pojavi slučaj da djelo ima više autora, a da jedan od autora umre i nema nasljednika, tada njegovo pravo pripada suautorima.

Zakon kaže da autorsko pravo ne može biti predmetom ovrhe, predmetom ovrhe može biti samo imovinska korist, koja pripada autoru ili njegovom nasljedniku.

²⁴ Poglavje prvo. Književna djela. 1. Izključivo pravo autora. § 3. Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. (1884.) Str. 222

„Mehaničko razmnožavanje, publikacija i prometanje spisateljskog djela učinjeno bez privole ovlaštenika, smatra se prisvajanjem autorskog djela ter je zabranjeno.“²⁵ Kod prisvajanja autorskog djela te njegova raspačavanja, ovaj Zakone ne pravi razliku je li djelo u cjelini ili samo djelomice korišteno za raspačavanje – bez obzira na količinu korištenog djela bez autorove dozvole, kazna je jednaka. Kršenjem autorskih prava, osim navedenog, smatra se i tiskanje, objavljivanje i prodavanje rukopisa koji nije objavljen bez dozvole autora, objavljivanje predavanja ili čitanja bez autorove dozvole, izdavanje djela koje se protivi ugovoru potpisanom između autora i nakladnika, također, smatra se i izdavanje većeg broja primjeraka nego što je dogovoreno, kao i korištenje javnih govora bez autorovog dopuštenja. Prijevod izvornog djela smatra se prisvajanjem autorskog prava, kada „[...] se djelo, koje je ponajprije izašlo u mrtvom jeziku, izda prevedeno na koj živući jezik; kada se djelo, koje je u isti čas izašlo u više jezicah, izda prevedeno na ovih jezicah koji; kada si autor na naslovnom listu ili na čelu izvornog djela pridrži pravo prevoda [...]“.²⁶

Prisvajanjem autorskih prava ne smatra se ukoliko se u tekstu nalaze navodi pojedinih mjesta ili dijelova teksta koji su korišteni, ako se kod preuzimanja vijesti iz novina i časopisa istakne zabrana tiskanja te ako se tiskaju govori održani na javnim raspravama i vijećanjima.

Zakon autoru osigurava zaštitu vlastitog djela tijekom cijelog autorovog života i još 50 godina nakon autorove smrti. Kod djela koja su napisana u koautorstvu, računa se vrijeme od smrti autora koji je posljednji umro. Iznimka se nalazi kod zbirki govora, koje uživaju zaštitu od 50 godina, koja se računa od smrti govornika. Ali, ukoliko se za života govornika ili 5 godina nakon govornikove smrti, ne izda zbirka govora, tada se zbirka može izdati i bez odobrenja pravnih nasljednika. „Akademije, sveučilišta, korporacije i druge pravne osobe, nadalje javni učešni zavodi, u koliko se imaju glede izdanih po njih djelah smatrati autorom ravnimi, uživaju zaštitu kroz 50 godinah, računajući od kada je djelo prvi put izašlo.“²⁷

Ovdje uočavamo razliku u odnosu na Zakon iz 1846. koji je autoru omogućio zaštitu u trajanju od 30 godina nakon smrti, ali je djelima objavljenim od strane znanstvenih, umjetničkih i sličnih organizacija omogućio zaštitu od 50 godina nakon autorove smrti. U ovom Zakonu, sva djela uživaju zaštitu u trajanju od 50 godina nakon autorove smrti.

²⁵ Poglavlje prvo. Književna djela. 1. Izključivo pravo autora. § 5. Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. (1884.) Str. 222.

²⁶ Poglavlje prvo. Književna djela. 1. Izključivo pravo autora. § 7. Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. (1884.) Str. 223.

²⁷ Poglavlje prvo. Književna djela. 2. Trajanje autorskoga prava. § 15. Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. (1884.) Str. 225.

Zabrana prijevoda traje pet godina, a računanje započinje od godine u kojoj je prvi prijevod izašao.

U trećem dijelu prvog poglavlja definirane su kazne. Svatko tko prisvoji autorsko pravo, kaznit će se novčanom kaznom do 1000 forinti te je dužan isplatiti autoru odštetu. Također, svatko tko ne može platiti novčanu kaznu, može svoju kaznu odraditi u zatvoru, gdje se sukladno prvobitnoj propisanoj novčanoj kazni, određuje kazna zatvora.

Ukoliko se utvrdi da je djelo tiskano bez ovlaštenja, provodi se zapljena. „Zapliena se proteže na sve primjerke i naprave, koje se pronadju u posjedu počinitelja bez ovlaštenja učinjenoga razmnožavanja, tiskara, knjižara, obrtimičnoga razpačatelja i onoga, tko je naručio bez ovlaštenja učinjeno razmnožanje. Zapliena ima se obaviti i onda, kada se počinitelju bez ovlaštenja učinjenoga razmnožavanja ne može u grieh upisati niti namišljaj, niti nemarnost. Zapliena određuje se i proti baštinikom i zapisovnikom.“²⁸ Prema § 23., svatko tko u trgovini iznosi ili prodaje primjerke tiskane neovlašteno, dužan je prouzrokovanu štetu nadoknaditi autoru ili njegovom nasljedniku.

U dijelu „Postupak“ navodi se kako određivanje odšteta, kazni te zapljena spadaju pod djelovanje građanskog suda. Oštećena stranka može podnijeti svoju pritužbu sudu nadležnome po mjestu počinjenja djela, a postupak će se provesti samo na molbu oštećene stranke. Ukoliko oštećena stranka izjavi da ne želi da se tuženik kazni, tada će se volja oštećene stranke poštovati i nema mjesta za novčanu ili bilo kakvu kaznu.

U slučajevima gdje se osporava prisvajanje autorskog prava i slično, sud odlučuje na temelju postojećih okolnosti, ali isto tako ako se pojave tehničke poteškoće, sud ima pravo saslušati vještaka. „U Budimpešti i u Zagrebu imaju se iz učenjakah, spisateljah, umjetnikah, knjižarah, tiskarah i inih prikladnih osobah ustrojiti stalna vještačka povjerenstva, koja su dužna davati mnijenje u pitanjih, koja jim predloži sud.“²⁹ Predsjednike i članove ovih povjerenstava imenuje ban Kraljevine Hrvatske i Slavonije i to na 6 godina. Očito je da su sve češći slučajevi, u kojima su sudjelovali vještaci, ukazali na potrebu formiranja povjerenstava koji će se isključivo baviti ovakvim poslom.

²⁸ Poglavlje prvo. Književna djela. 3.Kazni. § 21. Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. (1884.) Str. 226.

²⁹ Poglavlje prvo. Književna djela. 4.Postupak. § 31. Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. (1884.) Str. 228.

Novina koja se pojavljuje u ovom zakonu jest zastara. „Pravo tužbe radi kažnjenja prisvojenja autorskoga prava, nadalje radi prouzrokovane štete i nepovlaštenoga okorišćenja zastaruje za tri godine.“³⁰

U zadnjem dijelu prvog poglavlja, govori se o upisima. Konkretnije, u upisnoj knjizi, koja se vodi kod ministra za poljodjelstvo, obrt i trgovinu, obavlja se upis na temelju usmene ili pismene molbe. Upisi se odnose na djela koja su izašla na „[...] području kraljevinah Hrvatske i Slavonije, kao takodjer i djela, koja su izdana po hrvatsko – slavonskih pripadnicah u inozemstvu, obnarodovati će se u rečenom listu, još i u listu izlazećem u području kraljevinah Hrvatske i Slavonije [...]“.³¹

Drugo poglavlje ovog Zakona odnosi se na glazbena djela. Svatko tko bez dozvole autora prisvoji autorska prava, na način da preradi glazbeno djelo ili slično – krši ovaj Zakon. Zakon se, u pogledu glazbenih djela, ne krši ukoliko se radi o navođenju pojedinih mjesta skladbe koja su korištena, ukoliko se koriste manji dijelovi glazbenog djela u ograničenom i obrazloženom opsegu, te ukoliko je djelo nastalo kao kompozicija više skladbi, a izvodi se isključivo za školsku publiku.

U trećem poglavlju, Zakon definira da isključivo pravo javnog izvođenja igrokaza, glazbenih djela i glazbenih igrokaza pripada – autoru. Igrokazi i glazbeni igrokazi ne smiju se bez dozvole ovlaštenika prikazivati u kazalištu. Zakon navodi i što s prijevodima igrokaza: „Ovlašteni prevoditelj igrokaza uživa zaštitu u pogledu javnoga predstavljanja vlastitog prevoda.“³² Zaštita autorskog prava nad ovom vrstom djela jednaka je zaštiti autorskog prava nad djelima, te traje tijekom autorova života i 50 godina nakon njegove smrti. Svatko tko zloupotrijebi igrokaz ili glazbeno djelo, u cijelosti ili djelomično, biti će novčano kažnjen te je dužan autoru nadoknaditi štetu. „U ime odštete ima se platiti cijeli prihod bez ovlaštenja danih predstavah, bez odbitka na njih izdanih troškovah.“³³

Četvrto poglavlje na samom početku definira prava autora kod proizvoda umjetničke tematike. „Pačinjavanje, publiciranje i prometavanje proizvodah obrazovne umjetnosti, - risanja, rezbarstva, slikarstva, kiparstva – u cijelosti ili djelomično izključivo je pravo autora

³⁰ Poglavlje prvo. Književna djela. 5. Zastara. § 36. Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. (1884.) Str. 229.

³¹ Poglavlje prvo. Književna djela. 6. Upis. § 44. Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. (1884.) Str. 230.

³² Poglavlje treće. Javna predstava igrokazah, glasbenih djelah i glasbenih igrokazah. § 53. Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. (1884.) Str. 231.

³³ Poglavlje treće. Javna predstava igrokazah, glasbenih djelah i glasbenih igrokazah. § 58. Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. (1884.) Str. 232.

djela.“³⁴ Dakle, jedino autor može odlučivati kako želi publicirati svoj rad. Ali, ukoliko se portreti ili kopije kipova rade po narudžbi, tada pravo pripada naručitelju. „Vlastnik nije obvezan autoru ili pravnomu nasljedniku njegovu u svrhu pačinjenja ustupiti djelo.“³⁵

Zemljopisne mape, prirodoznanstveni, graditeljski i slični tehnički crteži također su vezani uz ovaj Zakon. Njima se bavi peto poglavlje. Spomenute mape i crteže Zakon jednako štiti kao i sva do sada spomenuta djela. Ali, „Prisvojenjem autorskoga prava nemože se smatrati uvrštenje narisah i likovah u spisateljsko djelo, u kojem narisi i likovi služe samo na razjasnjenje teksta; predpostavljajuć, da je autor ili vrelo izrično naznačeno.“³⁶

Predzadnje poglavlje Zakona dotiče se fotografije. Fotografija se na specifičan način definira kao i pravo autora nad njom. Tako Zakon govori sljedeće: „Uvjet je ovomu izključivom pravu, da je na svih primjercih ovlaštenih odtisakah ili pačinah izvornoga prijma vidljivim učinjeno: 1. ime ili tvrdka i stan autora ili nakladnika izvornoga prijma; 2. koledarska godina, koje je prvi put izašao ovlaštenu odtisak ii pačin.“³⁷ Dakle, da bi autor ostvario svoje pravo nad fotografijom, potrebno je da se na svakom primjerku ovlašteno otisnute fotografije, jasno vidi ime ili tvrtka autora ili nakladnika, te kalendarska godina kada je prvi puta izašao ovlaštenu tisak. Zaštita autorskog prava nad fotografijom pripada autoru ili njegovom pravnom nasljedniku te traje 5 godina, „[...] računačunajuć od izminuća koledarske godine, koje je prvi put izašao ovlaštenu odtisak ili pačin svjetlopisnoga prijma.“³⁸

Zadnje poglavlje Zakona navodi da Zakon stupa na snagu 1. srpnja 1884. godine, te da se ovim Zakonom štite sve vrste djela ranije spomenute u Zakonu, ali i iste ta djela koja su izašla prije dana stupanja na snagu Zakona. Zakon se odnosi na djela ugarskih državljana, čak i onda ako su tiskana u inozemstvu. Ali iznimka su, „[...] a) djelo inozamacah, koja su kod tuzemnoga nakladnika izašla; b) djela inozemacah, koji najmanj dvie godine u državi stalno stanuju i ovdje neprekidno porez plaćaju.“³⁹

³⁴ Poglavlje četvrto. Proizvodi obrazovne umjetnosti. § 60. Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. (1884.) Str. 233.

³⁵ Poglavlje četvrto. Proizvodi obrazovne umjetnosti. § 64. Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. (1884.) Str. 234.

³⁶ Poglavlje peto. Zemljopisne i zemljopisne mape, prirodoznanstveni, mjerstveni, graditeljski i ini tehnički narisi i likovi. § 68. Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. (1884.) Str. 234.

³⁷ Poglavlje šesto. Svjetlopiši (Fotografije). § 69. Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. (1884.) Str. 235.

³⁸ Poglavlje šesto. Svjetlopiši (Fotografije). § 70. Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. (1884.) Str. 235.

³⁹ Poglavlje sedmo. Obćenite ustanove. § 79. Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. (1884.) Str. 236.

4. ZAKON O AUTORSKOM PRAVU U POGLEDU KNJIŽEVNIJEH, UMJETNIČKIJEH I FOTOGRAFSKIJEH DJELA (1895.)

„Zakon o autorskom pravu u pogledu književnijeh, umjetničkih i fotografskijeh djela“ izašao je 26. prosinca 1895., u sklopu „Lista državnih zakona za kraljevine i zemlje, zastupane u carevinskom vijeću“. Zakon se sastoji od pet odsjeka.

Prvi odsjek, „Opće odredbe“, navodi da se pod zaštitom ovog Zakona nalaze književna, umjetnička i fotografska djela koja izlaze „[...] u našoj zemlji; nadalje ona, kojih je autor austrijski državljani, bilo da su izašla u našoj zemlji ili u inostranstvu ili da uopće nijesu izašla.“⁴⁰

Autorsko pravo odnosi se na djelo kao cjelinu. Kao književna ili umjetnička djela u smislu ovog Zakona smatraju se: knjige, brošure, časopisi, zbirke pjesama, dramska djela, predavanja, crteži, karte, slike, glazbena djela s tekstom ili bez teksta kao i djela iz područja umjetnosti i fotografije. Zanimljivo je da Zakon u ovom pogledu, iz konteksta autorskog prava izuzima djela arhitekture. § 5. definira što se sve nije pod zaštitom autorskoga prava: zakoni, naredbe, javni spisi, govori, predavanja, objave i upute za upotrebu. Smatra se da je djelo izašlo u javnost onoga dana kada je zakonito izdano ili za glazbeno ili umjetničko djelo, onaj dan kada se prvi puta zakonito prikazalo.

Zakon definira i djela u čijem je stvaranju sudjelovalo više autora, tj. koautorstvo i to na sljedeći način: „Autorsko pravo na djela, što ih zajednički priredi više lica, pripada zajednički i nerazdijeljeno svima tijekom licima. Oni mogu samo dogovorno raspolagati u pogledu djela (napose o izdanju, snimanju, prikazanju); ali svaki ima za se pravo da goni vrijetanja zajedničkoga prava.“⁴¹

Posebnost koju ovaj Zakon navodi je kod djela koja su sastavljena od priloga, koji se mogu razlikovati i koji su nastali od raznih suradnika, a i dalje tvore jedinstvenu cjelinu. Za njih, § 8., navodi da autorsko pravo na cjelinu pripada izdavaču, a na pojedine priloge – autorima.

⁴⁰ I. Odsjek. Opće odredbe. § 1. Zakon o autorskom pravu u pogledu književnijeh, umjetničkih i fotografskijeh djela (1895.) Str. 667

(URL: <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/anno-plus?aid=rsk&datum=18950304&seite=00000667%3E> (2013-04-23))

⁴¹ I. Odsjek. Opće odredbe. § 7. Zakon o autorskom pravu u pogledu književnijeh, umjetničkih i fotografskijeh djela (1895.) Str. 668

(URL: <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/anno-plus?aid=rsk&datum=18950304&seite=00000667%3E> (2013-04-23))

Nakon zakona iz 1846., koji je autora definirao kao osobu koja je začetnik djela tj. kao osobu koja je djelo prvobitno sastavila, u ovom Zakonu se ponovo pojavljuje definicija autora.

„Autorom izašlog djela smatra se, dok se ne dokaže protivno, onaj, čije se pravo ime navede kao ime autorovo, kada djelo izagje.“⁴² Svaki puta kada se djelo objavljuje, prikazuje, izlaže i slično, potrebno je navesti autora. U pogledu fotografije, autorova prava pripadaju obrtu koji ih tiska, kao i kod portreta čija prava pripadaju naručitelju portreta. Zakonski, dok pripada autoru ili nasljednicima, autorsko pravo ne može biti predmetom ovrhe.

Drugi odsjek odnosi se na sadržaj autorskoga prava u pogledu književnih djela, glazbenih djela, djela umjetnosti te fotografije. Svaki odlomak posebno definira što autorsko pravo omogućuje, što se smatra kršenjem autorskoga prava i koja su autorova prava kod prijevoda ili prikazivanja djela.

U pogledu književnih djela autorsko pravo obuhvaća „[...] isključivo pravo da se djelo izdaje, razmnožava, raspačava i prevodi.“⁴³ U pogledu kazališnih djela, obuhvaća isključivo pravo da se djelo javno prikazuje, kod predavanja obuhvaća pravo da se predavanja javno iznose.

Kršenjem autorskog prava smatra se sljedeće: „1.izdavanje djela koje još nije izašlo; 2. izdavanje zbirke pisama bez privole autora pisama ili njegovijeh baštinika; 3. izdavanje izvoda ili prerade, što samo ponavlja tugje djelo ili neke njegove česti a nema svojstvo izvornog djela; 4. novo štampanje djela što ga priredi autor ili nakladnik protiv nakladnoga ugovora; 5. priregijivanje većeg broja egzemplara sa strane nakladnikove nego li mu je dopušteno.“⁴⁴ Iz navedenoga je jasno da se bez autorove dozvole djela ne smiju izdavati i prerađivati.

Zakonom je dopušteno citiranje, uvrštavanje skica i crteža, ali „[...] uzajmljeni komad ne smije biti veći od jednog štampanog tabaka od djela iz kojega je izvagjen. Uzajmljivač

⁴² I. Odsjek. Opće odredbe. § 10. Zakon o autorskom pravu u pogledu književnijeh, umjetničkih i fotografskijeh djela (1895.) Str. 668
(URL: <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/anno-plus?aid=rsk&datum=18950304&seite=00000667%3E> (2013-04-23)

⁴³ II. Odsjek. Sadržaj autorskoga prava. § 23. Zakon o autorskom pravu u pogledu književnijeh, umjetničkih i fotografskijeh djela (1895.) Str. 670
(URL: <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/anno-plus?aid=rsk&datum=18950304&seite=00000667%3E> (2013-04-23)

⁴⁴ II. Odsjek. Sadržaj autorskoga prava. § 24. Zakon o autorskom pravu u pogledu književnijeh, umjetničkih i fotografskijeh djela (1895.) Str. 670
(URL: <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/anno-plus?aid=rsk&datum=18950304&seite=00000667%3E> (2013-04-23)

dužan je kazati autora ili upotrebljeni izvor.“⁴⁵, priređivanje djela bez namjere prodavanja te tiskanje teksta koji pripada glazbenom djelu, a naknadno je već izdano.

Pitanje prijevoda u ovom Zakonu je definirano: „Isključivo pravo na izdavanje prijevoda od djela, koje je zakonito izašlo, pripada redovno autoru samo tada, ako je on izrijekom sebi pridržao to pravo u pogledu svih ili nekijeh jezika.“⁴⁶

Autori glazbenih djela imaju pravo djelo izdavati, prodavati i javno prikazivati. Autor zadržava pravo nad svojim djelom, osim u slučajevima varijacija, transkripcija, etida, navođenja mjesta iz već izdanog glazbenog djela, priređivanja pojedinih djela bez namjere prodaje – tada autor i dalje ima autorsko pravo nad djelom, ali se navedeno ne smatra kršenjem autorskog prava. „Autoru bezuvjetno pripada isključivo pravo da se pozorišno djelo javno prikazuje.“⁴⁷ Ovo pravo odnosi se i na sve obrade glazbenog djela, koje su naručene ili objavljene od strane autora.

Djela iz umjetnosti na jednaki način su zaštićena kao i prethodna djela, te im Zakon dopušta snimanje i reproduciranje snimaka umjetnina, ali samo uz autorovo dopuštenje. Jednako pravo odnosi se i na fotografije, ali u pogledu fotografskih djela izuzimaju se portreti. Fotografija i njezin autor će biti zaštićeni ovim Zakonom, samo ako je na fotografiji jasno otisnuto ime ili tvrtka, autorova adresa ili nakladnik kao i godina u kojoj se fotografija tiska.

Treći odsjek „Trajanje autorskoga prava“, započinje s § 43. u kojemu se jasno navodi da autorsko pravo za književna i umjetnička djela traje još trideset godina nakon autorove smrti. Kao i u ranije obrađenim zakonima, ukoliko se radi o djelu koje je nastalo kao rezultat koautorstva, autorsko pravo završava trideset godina nakon smrti posljednjeg autora. Kod anonimnih djela ili djela tiskanih pod pseudonimom, zaštita djela traje također trideset godina, ali počinje vrijediti od dana kada je djelo tiskano. Ukoliko se, prije nego taj rok istekne, autor ili njegov nasljednik prijave u javni registar autora i dokažu da su oni autori djela, tada će navedeno djelo imati zaštitu kao što je navedeno pod § 43. No, za naknadno prijavljivanje u

⁴⁵ II. Odsjek. Sadržaj autorskoga prava. § 25. Zakon o autorskom pravu u pogledu književnih, umjetničkih i fotografskih djela (1895.) Str. 670
(URL: <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/anno-plus?aid=rsk&datum=18950304&seite=00000667%3E> (2013-04-23))

⁴⁶ II. Odsjek. Sadržaj autorskoga prava. § 28. Zakon o autorskom pravu u pogledu književnih, umjetničkih i fotografskih djela (1895.) Str. 670
(URL: <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/anno-plus?aid=rsk&datum=18950304&seite=00000667%3E> (2013-04-23))

⁴⁷ II. Odsjek. Sadržaj autorskoga prava. § 34. Zakon o autorskom pravu u pogledu književnih, umjetničkih i fotografskih djela (1895.) Str. 671
(URL: <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/anno-plus?aid=rsk&datum=18950304&seite=00000667%3E> (2013-04-23))

javni registar autora mora se platiti pristojba državi. Prijevodi su zaštićeni autorskim pravom pet godina, dok djelo fotografije štiti u vremenskom trajanju od deset godina.

Sljedeći odsjek, četvrti, „Zaštita autorskoga prava“, govori o novčanim i zatvorskim kaznama koje slijede ukoliko se prekrši bilo koja odredba ovog Zakona, iz čega slijedi da će svatko tko prekrši autorsko pravo biti kažnjen s novčanom kaznom od 100 do 200 forinti ili zatvorskom kaznom u trajanju od jednog do šest mjeseci. Svatko tko ne spomene autora ili izvor djela kojim se koristi, tko na kopiju navede autora originala, tko upotrebljava naslov ili oblik djela koje je sud prethodno zabranio, bit će novčano kažnjen. Osim novčane ili zatvorske kazne, kazneni sud može, na zahtjev autora, dosuditi i odštetu. „Odšteta obuhvata ne samo pravu naknadu štete i naknadu izgubljenog dobitka, nego će osim toga sud po svojem razboru – ozlegjeniku dosuditi primjerenu sumu novca za pretrpljene uvrede ili druge kakve lične štete.“⁴⁸ Ukoliko je potrebno, prilikom donošenja presude, sud može pozvati zbor vještaka koji je dužan iznijeti svoje mišljenje. Zadnji dio Zakona, peti odsjek „Zaglavne odredbe“ spominje i ostale zakone koji su srodni s ovim. Nadalje, u njemu stoji dodatak o naredbi Ministarstva pravde koji je vezan uz registar autora, u koji se upisuju prava imena autora koji su do tada objavljivali ili anonimno ili pod pseudonimom.

⁴⁸ IV. Odsjek. Zaštita autorskoga prava. § 57. Zakon o autorskom pravu u pogledu književnijeh, umjetničkih i fotografskijeh djela (1895.) Str. 674
(URL: <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/anno-plus?aid=rsk&datum=18950304&seite=00000667%3E> (2013-04-23))

5. ZAKON O ZAŠTITI AUTORSKOG PRAVA (1929.)

Godine 1914. započinje Prvi svjetski rat, čiji je povod bio atentat na austrougarskog prijestolonasljednika, Franju Ferdinanda. Rat je trajao do 1918. godine. Posljedica rata bila je nova teritorijalna podjela Europe. Stvorene su nove države pa su tako od Austro-Ugarske nastale Austrija, Mađarska, Čehoslovačka i Kraljevina SHS. Hrvatski sabor u listopadu 1918. godine prekida sve veze s Austro-Ugarskom te se stvara Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca. Godine 1929. kralj Aleksandar proglašava diktaturu i mijenja naziv zemlje u Kraljevinu Jugoslaviju.⁴⁹ Iste je godine objavljen i prvi zakon te države koji se odnosio na autorska prava.

„Zakon o zaštiti autorskog prava“ izlazi u „Zbirci zakona i uredaba“ u Zagrebu 1930. godine. „Njime su bile derogirane odredbe hrvatsko-ugarskog zakona iz 1884. i austrijskog zakona iz 1895., s novelom iz 1907.“⁵⁰ Zakon se sastoji od 4 dijela – općih propisa, sadržaja autorskog prava, trajanje zaštite autorskog prava i povrede autorskog prava.

Odmah na početku, definira se koja su sve djela zaštićena ovim Zakonom. Dakle, ovaj Zakon štiti sva književna i umjetnička djela koja su izašla prvi put u Kraljevini Jugoslaviji, književna i umjetnička djela državljana Kraljevine Jugoslavije bez obzira jesu li djela izašla u Kraljevini Jugoslaviji ili u inozemstvu ili da uopće nisu izašla te svako književno djelo stranog državljanina koje je izašlo na srpsko-hrvatsko-slovenskom jeziku u inozemstvu. Kod zaštite književnih i umjetničkih djela stranih državljanina, koja su izašla u inozemstvu, ovaj Zakon navodi da za njih vrijede propisi međunarodnog ugovora, no ukoliko takav ugovor ne postoji – za njih vrijede načela koja donosi ovaj Zakon. § 3 navodi što se sve smatra pod terminima „književna i umjetnička djela“: to su djela književnosti, predavanja, govori, propovijedi, glazbena djela (s tekstom), koreografska i pantomimska djela, idejne skice, nacrti, planovi, zemljopisne karte, globusi, djela likovne umjetnosti (slikarstvo, graviranje, kovine, drvo, proizvodi grafičke umjetnosti), fotografije te kinematografska djela. Iz navedenog popisa, jasno je vidljiva razlika u popisu navedenih djela u usporedbi s ranije obrađenim zakonima. Popis je veći i dodana su nova djela koja su sada pod zaštitom autorskog prava.

Budući da se kinematografsko djelo pojavljuje prvi puta, ono ima i neke iznimke. Da bi kinematografsko djelo bilo pod zaštitom Zakona, ono mora imati originalan karakter dan

⁴⁹ Usp. Hrvatska u 20. stoljeću, URL: <http://domovinskirat.xtreemhost.com/articles/20stoljece.html> (2013-04-24)

⁵⁰ Gliha, Igor. Nav. dj. Str. 49.

od strane autora, dok, „Kinematografsko delo bez originalnog karaktera uživa samo zaštitu fotografskog dela.“⁵¹

Zakon obuhvaća sva djela u cijelosti, kao i pojedine dijelove istih. Djelo je objavljeno, kada u originalu ili reprodukciji postane javno voljom autora ili ovlaštenika autorovog prava. Prema navedenom, Zakon ne štiti zakone, naredbe, službene odluke i rješenja, spise, poslovne odluke, kataloge, cjenike, uputstva, predavanja i govore.

Tek u § 10 dolazimo do definicije autora. „Autor (tvorac) dela je onaj ko je delo stvorio.“⁵² I sve dok se suprotno ne dokaže, autor je onaj čije se ime nalazi na djelu i onaj koga se imenuje kao autora prilikom predavanja, predstavljanja, izvođenja ili izlaganja djela. Kod anonimnih djela ili djela izdanih pod pseudonimom, autorsko pravo ima izdavač, sve dok se ne utvrdi tko je autor djela. Autorsko pravo je nasljedno te nema mjesta za kaducitetno⁵³ pravo. Autorsko pravo ne može biti predmetom ovrhe protiv autora i njegovih nasljednika.

U drugom dijelu govori se o sadržaju autorskih prava. Zakon navodi koja sve prava ima autor nad svojim djelom. „Autor ima isključivo pravo da svoje delo stavlja u promet, objavljuje, javno na predavanjima iznosi, reprodukuje i umnožava; Dok delo ne bude objavljeno, pripada autoru isključivo pravo da o njemu publiku obaveštava.“⁵⁴ Nadalje, isključivo pravo autora odnosi se na ponovno izdavanje djela, na prijevod, na preradu djela, na izvedbu glazbenog djela, na prijenos djela na instrumente, na javno izvođenje, na prijenos i javno izvođenje književnih ili umjetničkih djela radio-elektroničkim putem, na izložbe te na reprodukciju kinematografskih djela.

Vidljivo je da se u zakonu spominju novine kao što su kinematografi te radio-elektronički način reprodukcije djela. Kako je ranije spomenuto, krajem 19. stoljeća dogodila su se brojna otkrića, pa su tako braća Lumiere 1895. godine, izumili kinematograf koji je omogućio javno prikazivanje filmova, a prvi radio nastao je 1894., a Nikola Tesla je pronašao način kako proizvesti radio frekvenciju.

Vidljivo je da nije bilo potrebno mnogo godina da ove novine dođu i na naša područja, a samim time se i uvrste u nove Zakone koji su ih odmah obuhvatili.

U slijedećim odlomcima Zakon navodi što je sve dopušteno i kako se smiju koristiti djela, a da se pritom ne krše odredbe ovog Zakona. Kao i u prijašnjim zakonima, dopušteno je

⁵¹ § 4. Zakon o zaštiti autorskog prava. // Zbirka zakona i uredaba VII, 193. – 277. (Zagreb, Juli 1930.) Str. 785.

⁵² § 10. Zakon o zaštiti autorskog prava. // Zbirka zakona i uredaba VII, 193. – 277. (Zagreb, Juli 1930.) Str. 786.

⁵³ Kaducitetno pravo je pravo u kojemu grad ima pravo nasljeđivanja imovine onih građana koji bi umrli bez zakonskih nasljednika.

URL: <http://arhinet.arhiv.hr/Generated/Pages/Stvaratelj.PublicDetails.aspx?ItemId=8584> (2013-04-24)

⁵⁴ § 21. Zakon o zaštiti autorskog prava. // Zbirka zakona i uredaba VII, 193. – 277. (Zagreb, Juli 1930.) Str. 787.

citiranje, korištenje manjih književnih djela ako se koriste u svrhu obrazovanja, fotografska i likovna djela dopušteno je uvrstiti u udžbenike i prikazivati putem kinematografije.

Vremensko trajanje zaštite autorskog prava traje za života autora te još pedeset godina nakon autorove smrti. Anonimna djela i djela izašla pod pseudonimom, uživaju jednaku zaštitu kao i ostala djela iz književnosti i umjetnosti. Za sva djela traje zaštita i nakon smrti autora od pedeset godina, osim kod fotografija gdje zaštita prestaje dvadeset godina nakon autorove smrti. Iznimka je i kinematografsko djelo. „Rok zaštite autorskog prava na kinematografsko delo određuje se prema tome da li to delo treba uzeti kao književno delo, kao delo likovne umetnosti ili kao fotografsko delo.“⁵⁵

Ovim Zakonom kažnjiva je, i novčano i zatvorski, povreda navedenih odredbi, ali će se isto tako kazniti i za pokušaj kršenja odredbi. § 51 iznosi sve mogućnosti povrede odredbi ovog zakona te navodi kolika je novčana ili zatvorska kazna predviđena za svako kazneno djelo.

Za rješavanje kazni i postupaka nadležni su sudovi za prekršaje prema Kaznenom zakonu. Moralno pravo zastupa autor ili njegovi nasljednici. Sve novčane kazne idu u fond za pomaganje siromašnim autorima i njihovim obiteljima. Pravo na podizanje tužbe ulazi u zastaru nakon dvije godine, a računa se od dana kada je povrijeđeno autorsko pravo. „Pravo za podizanje tužbe za naknadu štete zastareva u roku od tri godine, računajući od dana kada je autor saznao za izvršioca dela i nastalu štetu.“⁵⁶

U procesima utvrđivanja krivnje i štete koju je pretrpio autor, sudjeluje i Ministarstvo prosvjete, koje na zahtjev suda daje stručna mišljenja i objašnjenja. Zbog takvih slučajeva, nastao je i Savez stručnjaka koji se sastoji od književnika, umjetnika i pravnika.

⁵⁵ § 45. Zakon o zaštiti autorskog prava. // Zbirka zakona i uredaba VII, 193. – 277. (Zagreb, Juli 1930.) Str. 790.

⁵⁶ § 65. Zakon o zaštiti autorskog prava. // Zbirka zakona i uredaba VII, 193. – 277. (Zagreb, Juli 1930.) Str. 792.

6. ZAKON O ZAŠTITI AUTORSKOG PRAVA IZ 1946. GODINE

Drugi svjetski rat započinje 1939. godine i traje do 1945. Nakon rata Hrvatska postaje dijelom nove države, Federativne Narodne Republike Jugoslavije, koja će 1963. promijeniti naziv u Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija.

Godine 1946. Savezno vijeće i Vijeće naroda Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije donosi „Zakon o zaštiti autorskog prava“. Zakon se sastoji od šest dijelova. Federativna Narodna Republika Jugoslavija štiti zakonska prava autora i njihovih djela, a zakon se odnosi na sva književna, umjetnička i obrazovna djela državljanina Federativne Narodne Republike Jugoslavije bilo da su objavljena u zemlji ili inozemstvu ili da uopće nisu objavljena. Istim zakonom zaštićena su i djela stranih državljanina koja se prvi put pojavljuju u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji.

Član 2 ovog Zakona definira što se sve podrazumijeva pod terminom „književna, umjetnička i obrazovna djela“. Zakonski su obuhvaćene knjige, brošure, članci, rukopisi, predavanja, govori, dramska, dramsko – glazbena, koreografska i pantomimska djela, kao i glazbena djela te djela iz područja slikarstva, arhitekture, litografije, ilustracije te kinematografska i ton-filmska djela i geografske karte.

Zakon posebno ističe narodne umjetničke tvorevine, pod zasebnim članom pod brojem 3. gdje navodi sljedeće: „Kao umetnička dela zaštićene su ovim zakonom i sve vrste narodnih umetničkih tvorevina. Država je zakoniti nosilac autorskih prava svih narodnih umetničkih tvorevina.“⁵⁷

Autorima pripada pravo objavljivanja, prerađivanja, reproduciranja, prikazivanja, izvođenja, prevođenja, naknade na materijalnu naknadu te pravo priznanja. Član 5 donosi definiciju autora kojeg definira kao onoga koji je djelo stvorio. Autorsko pravo je prenosivo, bez obzira prenosi li se pravo na cjelokupno djelo ili samo pojedini dio. Navedeno pravo može se prenijeti na najduže 10 godina. Za prijenos autorskih prava mora se potpisati ugovor.

Stavka Zakona vezana uz trajanje autorskog prava propisuje da autor ima pravo na svoje djelo tijekom cijelog svog života, a „Posle smrti autora dela ovo pravo uživa njegova žena do svoje smrti, odnosno do preudaje, i njegova deca do navršene 25 godine života [...]”⁵⁸ i ako to pravo nemaju žena i djeca, tada „[...] uživaju ga roditelji do svoje smrti odnosno

⁵⁷ Član 3. Zakon o zaštiti autorskog prava iz 1946. // Službeni list, broj 45. (Utorak, 4 Juni 1946.) Str. 519.

⁵⁸ Član 9. Zakon o zaštiti autorskog prava iz 1946. // Službeni list, broj 45. (Utorak, 4 Juni 1946.) Str. 520.

unučad do navršene 25 godine života, ako ih je autor izdržavao, odnosno deda i baba autora do svoje smrti.“⁵⁹

Trajanje autorskih prava za fotografiju ili kinematografska djela koja imaju karakter fotografije – traje pet godina, što isto vrijedi i za periodične publikacije, almanahe i antologije. Kada istekne vremenski rok zaštite autorskog prava, tada „[...] autorsko pravo prelazi kao opštenarodna svojina na državu.“⁶⁰

Bez autorovog dopuštenja zabranjeno je objavljivati i/ili umnožavati književna, umjetnička ili obrazovna djela. No postoji izuzetak. Bez autorova dopuštenja moguće je prikazivati i izvoditi djela, ali pod uvjetom da su ta djela već objavljena i da autor za to dobiva određenu naknadu. Član 16. ovog Zakona detaljno objašnjava što se ne smatra povredom autorskog prava. Ona se neće smatrati povrijeđenima, ukoliko se na jasan način navede autor originalnog djela. „Komitet za kulturu i umetnost pri Vladi FNRJ odnosno ministri prosvete narodnih republika izdavaće bliža uputstva o tome koja se upotreba književnog, umetničkog i naučnog dela neće smatrati povredom autorskog prava [...]“⁶¹

Što se tiče kazni za kršenje autorskog prava, ukoliko nije počinjeno teže kazneno djelo koje će se morati odrediti prema odredbama Kaznenog zakona, svako kršenje kažnjava se s kaznom do 20.000 dinara ili prisilnim radom na slobodi od 3 mjeseca. Za manje prekršaje ovog Zakona, nadležan je Općinski sud prvog stupnja. Ukoliko je država nositelj autorskog prava, primjerice u slučajevima narodnih umjetničkih tvorevina, tada 50% čistog prihoda od tog prava ide u državnu blagajnu te će se koristiti za unaprjeđenje kulturno-umjetničkog života u zemlji, dok će se preostalih 50% dati savezu jugoslavenskih autora.

„Udruženja autora ovlašćena su da vode brigu oko ostvarivanja autorskih prava, ukazujući pomoć u tom pogledu autorima odnosno nosiocima autorskih prava, i da svojim savetima i predlozima pomažu Komitetu za kulturu i umetnost pri Vladi FNRJ i ministarstvima prosvete narodnih republika pri obrazovanju i sprovođenju zaštite autorskih prava koju država vrši po ovom zakonu.“⁶²

Zakon navodi i mogućnost gubljenja prava na zaštitu i to u sljedećem slučaju: „Autor književnog, umetničkog ili naučnog dela, državljanin Federativne Narodne Republike Jugoslavije, može svoje delo prvi put objaviti u inostranstvu samo ako prethodno ponudi Komitetu za kulturu i umetnost pri Vladi FNRJ da se delo objavi u Federativnoj Narodnoj

⁵⁹ Član 9. Zakon o zaštiti autorskog prava iz 1946. // Službeni list, broj 45. (Utorak, 4 Juni 1946.) Str. 520.

⁶⁰ Član 11. Zakon o zaštiti autorskog prava iz 1946. // Službeni list, broj 45. (Utorak, 4 Juni 1946.) Str. 520.

⁶¹ Član 17. Zakon o zaštiti autorskog prava iz 1946. // Službeni list, broj 45. (Utorak, 4 Juni 1946.) Str. 520.

⁶² Član 22. Zakon o zaštiti autorskog prava iz 1946. // Službeni list, broj 45. (Utorak, 4 Juni 1946.) Str. 521.

Republici Jugoslaviji i bude odbijen. U protivnom gubi pravo na zaštitu po ovom zakonu, a u slučaju zle namere ili veće štete koja zbog toga nastupi po interese Federativne Narodne Republike Jugoslavije kazniće se i krivično.“⁶³ Također, zakonski država ima pravo zabraniti objavljivanje obrazovnih djela ukoliko se smatra da bi to objavljivanje bilo štetno za interese države.

⁶³ Član 24. Zakon o zaštiti autorskog prava iz 1946. // Službeni list, broj 45. (Utorak, 4 Juni 1946.) Str. 521.

7. ZAKON O AUTORSKOM PRAVU (1957.)

Novi „Zakon o autorskom pravu“ objavljen je 28. kolovoza 1957. godine u Službenom listu Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Zakon se sastojao od sljedećih cjelina:

- „Glava I: Uvodne odredbe“
- „Glava II: Autorsko delo i autor“
- „Glava III: Sadržina, iskorišćavanje i prenošenje autorskog prava“
- „Glava IV: Trajanje autorskog prava“
- „Glava V: Zaštita autorskog prava“
- „Glava VI: Ostvarivanje autorskog prava“
- „Glava VII: Prava na dnevnicima, privatnim pismima i portretima“
- „Glava VIII: Prelazne i završne odredbe“

Kao i u prethodnom Zakonu, autorima se priznaje njihovo pravo nad djelima. Svi autori koji su jugoslavenski državljani zaštićeni su ovim zakonom bez obzira jesu li djelo objavili u državi ili inozemstvu ili djelo nisu uopće objavili. Zakonom su zaštićena i djela autora koji nisu jugoslavenski državljani, ali su djelo objavili u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji. „Dela stranih državljana koja nisu prvi put objavljena u Jugoslaviji, uživaju zaštitu po ovom zakonu i na osnovu faktičnog reciprociteta“⁶⁴.⁶⁵

„Autorskim delom smatra se svaka duhovna tvorevina, bez obzira na vrstu, način i oblik izražavanja.“⁶⁶ Nadalje su detaljno objašnjena i navedena sva djela koja se iz područja književnosti, obrazovanja i umjetnosti štite ovim Zakonom. Zakonom je zaštićen i naslov djela jednako kao i samo djelo. Zabranjeno je koristiti naslove djela koji su već upotrijebljeni, budući da bi takvi naslovi mogli izazvati probleme.

Autorom djela smatra se onaj koji je djelo stvorio i čije je ime na djelu naznačeno. Ovim zakonom definiran je i autor zbirke autorskih djela (osoba koja je napravila zbirku), autor prijevoda (osoba koja je djelo prevela) te autor književnog, umjetničkog ili obrazovnog djela koje je nastalo upotrebom narodnih književnih i umjetničkih tvorevina (osoba koja je to

⁶⁴ Faktični reciprocitet – termin iz Međunarodnog prava (hrv. jezik – načelo uzajamnosti) – načelo prema kojem jedna država osigurava na svojem području određena prava ili povlastice prema drugoj državi (ili njezinim državljanima) pod uvjetom da i ta država postupa jednako prema njoj (ili njezinim državljanima).

⁶⁵ Član 2. Glava I. Zakon o autorskom pravu // Spaić, Vojislav. Autorsko pravo. Sarajevo: Veselin Masleša, 1957. Str. 294.

⁶⁶ Član 3. Glava II. Zakon o autorskom pravu // Spaić, Vojislav. Autorsko pravo. Sarajevo: Veselin Masleša, 1957. Str. 294.

djelo stvorila). Izdavač djela ima autorska prava nad anonimnim djelima ili djelima izdanim pod pseudonimom. No to pravilo prestaje ukoliko se autor otkrije. Kod kinematografskih djela, autorima se smatraju pisac scenarija, kompozitor, režiser i glavni snimatelj. „Odnos proizvođača prema autorima kinematografskog dela, kao i odnosi između autora kinematografskog dela uređuju se ugovorom.“⁶⁷

Novina koja se pojavljuje u ovom Zakonu, a nije se pojavljivala do sada, jest odredba o stvorenom autorskom djelu u radnom odnosu. Ako je autorsko djelo stvoreno u radnom odnosu, tada poslodavac ima isključivo pravo koristiti djelo u svrhu svojih potreba bez traženja posebne dozvole od autora. „Pravo objavljivanja autorskog dela stvorenog u radnom odnosu pripada poslodavcu“.⁶⁸ U nadolazećim odjeljcima navodi se da je poslodavac dužan navesti ime autora, a trajanje autorskog prava nad ovakvom vrstom djela određeno je u vremenskom razdoblju od deset godina. Nakon deset godina, pravo objavljivanja djela pripada autoru. Naravno, ako je djelo koje je autor u radnom odnosu stvorio, izvan redovnih radnih djelatnosti tada autor zadržava sva autorska prava nad djelom.

Glava III odnosi se na sadržaj, korištenje i prenošenje autorskog prava. „Autorsko pravo sadrži imovinskopravna i ličnopravna ovlašćenja (autorska, imovinska i moralna prava).“⁶⁹ Prema objašnjenju iz Zakona to znači da autorsko imovinsko pravo daje autoru pravo na korištenje djela. Pod pojmom „korištenje djela“ misli se na objavljivanje, prerađivanje, reprodukciju, prikazivanje, izvođenje, prenošenje i prevođenje djela. Moralno pravo autoru daje pravo da ga se prizna te da bude naznačen kao onaj koji je djelo stvorio. Također, moralno pravo mu dopušta da se protivi svakoj promijeni djela koja bi vrijeđala njegovu čast ili ugled.

Autor svakog djela ima sva prava na njegovo korištenje kao i zahtijevanje da se, prilikom korištenja njegovog djela, navodi njegovo ime. Jednaka prava vrijede i za dramska, dramsko – glazbena i glazbena djela. Budući da su tijekom 1957. godine prisutni radio i slični uređaji kojima se javnosti mogu priopćavati vijesti, ovaj Zakon ih spominje. Dakle, svim aparatima koji služe za javno izvođenje ili snimanje ili reprodukciju, autor daje isključivo pravo da djelo koriste. „Ustanove za radiodifuziju mogu i bez dozvole emitovati dela snimljena instrumentima za mehaničku reprodukciju, ali su dužne da poštuju sva druga prava

⁶⁷ Član 12. Glava II. Zakon o autorskom pravu // Spaić, Vojislav. Autorsko pravo. Sarajevo: Veselin Masleša, 1957. Str. 296.

⁶⁸ Član 17. Glava II. Zakon o autorskom pravu // Spaić, Vojislav. Autorsko pravo. Sarajevo: Veselin Masleša, 1957. Str. 297.

⁶⁹ Član 24. Glava III. Zakon o autorskom pravu // Spaić, Vojislav. Autorsko pravo. Sarajevo: Veselin Masleša, 1957. Str. 298.

autora i ostalih ovlašćenika.“⁷⁰ Svako prilagođavanje djela, primjerice kinematografsko prilagođavanje, moguće je, ali uz dopuštenje autora djela. Autorima slikarskih, fotografskih i sličnih djela, daje se pravo da zabrane izlaganje pojedinih svojih djela. Ali, ne i u sljedećim ustanovama. „Autor ne može zabraniti izlaganje dela koja pripadaju muzejima, galerijama i sličnim ustanovama.“⁷¹

Iznimke od svih navedenih pravila, dolaze kod djela koja se objavljuju za potrebe nastave, za ponovo tiskanje spisa vezanih uz pitanja javnog interesa, za reproduciranje djela u novinama, za umjetnička djela na javnim površinama, za citiranje – u tim slučajevima, na području Jugoslavije, ove radnje su dopuštene i bez odobrenja autora.

„Na teritoriji Jugoslavije dozvoljeno je bez odobrenja autora i bez plaćanja naknade za iskorišćavanje: [...]“⁷² izvođenje književnog ili umjetničkog djela za potrebe nastave i prilikom školskih svečanosti, objavljivanje izvještaja o književnim, umjetničkim i obrazovnim objavljenim djelima, izlaganje djela na javnim izložbama, reproduciranje djela koje je korišteno za osobno usavršavanje kao i reproduciranje djela slikara putem arhitekture i obratno.

Ukoliko se koriste narodno-književna i umjetnička djela, tada se plaća naknada fondu za unapređivanje kulturnih djelatnosti.

Zakonom je definirano prenošenje autorskog imovinskog prava i to na sljedeći način: prava na cjelokupno djelo ili pojedine dijelove mogu se prenositi na pojedince i na pravne osobe, u cjelini ili djelomično, za cijelo vrijeme ili određeno kraće vrijeme trajanja autorskog prava te za određeno područje, izdavanje ili prikazivanje na određenim jezicima. Nasljeđivanje autorskih imovinskih i moralnih prava određeno je „Zakonom o nasljeđivanju“. A u iznimkama, kada djelo postaje općenarodna imovina, „[...] nosilac autorskog prava je opština na čijem području je umrla autor imao svoje poslednje prebivalište odnosno boravište u Jugoslaviji.“⁷³ Autorsko moralno pravo, također, može pripasti i udruzi autora kojoj je autor pripadao, osim ako autor za života ili oporučno nije drugačije odredio.

Autorska imovinska prava traju cijeli autorov život te 50 godina nakon njegove smrti, navodi „Glava IV.“, član 48. Ukoliko je nositelj autorskog prava, pravno lice, tada prava

⁷⁰ Član 34. Glava III. Zakon o autorskom pravu // Spaić, Vojislav. Autorsko pravo. Sarajevo: Veselin Masleša, 1957. Str. 300.

⁷¹ Član 39. Glava III. Zakon o autorskom pravu // Spaić, Vojislav. Autorsko pravo. Sarajevo: Veselin Masleša, 1957. Str. 301.

⁷² Član 41. Glava III. Zakon o autorskom pravu // Spaić, Vojislav. Autorsko pravo. Sarajevo: Veselin Masleša, 1957. Str. 301.

⁷³ Član 46. Glava III. Zakon o autorskom pravu // Spaić, Vojislav. Autorsko pravo. Sarajevo: Veselin Masleša, 1957. Str. 303.

prestaju pedeset godina nakon objavljivanja djela. „Autorska moralna prava traju i po isteku autorskih imovinskih prava.“⁷⁴

Autorima fotografskih i kinematografskih djela s karakterom fotografskih djela, autorsko imovinsko pravo prestaje pet godina nakon objavljivanja. A za djela primijenjene umjetnosti, autorsko imovinsko pravo prestaje deset godina nakon objavljivanja. Autorsko imovinsko pravo, za anonimna djela i djela objavljena pod pseudonimom, traje pedeset godina nakon objave djela.

Glava V govori o zaštiti autorskog prava. Autorsko pravo štiti se građanskopravnom zaštitom i kaznenopravnom zaštitom. Prema odredbama Zakona iz građanskopravne zaštite, osoba čije je autorsko pravo povrijeđeno ima pravo na naknadu štete. Prema odluci suda, svi radovi koji su nastali ili su u procesu stvaranja, a vrijeđaju autorsko pravo – trebaju se uništiti. Presuda za kršenje autorskog prava, može biti „[...] 1) da se presuda objavi na trošak osuđenoga, 2) da se učinocu zabranjuje dalje vređanje autorskog prava.“⁷⁵ Zakon navodi da autorsko pravo ne može biti predmetom izvršenja⁷⁶.

Kod kaznenopravne zaštite, „Ko pod svojim imenom drugog objavi, prikaže, izvede ili prenese tuđe autorsko delo, ili dozvoli da se to učini, kazniće se zatvorom. Ko na nedozvoljen način unese delove tuđeg autorskog dela u svoje autorsko delo, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine. Ko deformiše, sakati ili na drugi način menja autorsko pravo, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do šest meseci.“⁷⁷ Općinski sudovi su nadležni za suđenje po ovim kaznenim djelima.

U dijelu ovog Zakona, objašnjava se da autor može ostvariti svoja autorska prava osobno ili preko opunomoćenika. Na području Jugoslavije, ostvarivanjem ovog prava mogu se baviti i savezi autora. „Sekretarijat za prosvjetu i kulturu Saveznog izvršnog veća određuje koji će se savezi autora starati o ostvarivanju autorskih prava zajedničkih većem broju saveza, kao i o ostvarivanju prava iz onih autorskih grana koje nemaju svoje saveze autora.“⁷⁸

⁷⁴ Član 49. Glava IV. Zakon o autorskom pravu // Spaić, Vojislav. Autorsko pravo. Sarajevo: Veselin Masleša, 1957. Str. 303.

⁷⁵ Član 57. Glava V. Zakon o autorskom pravu // Spaić, Vojislav. Autorsko pravo. Sarajevo: Veselin Masleša, 1957. Str. 304.

⁷⁶ Predmet izvršenja – primjerice, ukoliko neka osoba neovlašteno koristi autorsko pravo nekog autora, tada se tu osobu ne može kazniti oduzimanjem tog djela, budući da autorsko pravo ne može biti predmetom izvršenja, ali ju se može kazniti imovinskom koristi, na način da plati počinjenu štetu.

⁷⁷ Član 62. Glava V. Zakon o autorskom pravu // Spaić, Vojislav. Autorsko pravo. Sarajevo: Veselin Masleša, 1957. Str. 305.

⁷⁸ Član 70. Glava VI. Zakon o autorskom pravu // Spaić, Vojislav. Autorsko pravo. Sarajevo: Veselin Masleša, 1957. Str. 306.

Ustanova za zaštitu autorskih prava ovlaštena je za bavljenje poslovima autorsko pravnog posredovanja u Jugoslaviji, kao i za jugoslavenske državljane u inozemstvu.

Predzadnji dio Zakona donosi prava na dnevnike, privatna pisma i portrete. Dnevници, osobni zapisi i slični zapisi osobnog karaktera mogu se objavljivati samo s pristankom njihovog autora. Kod osobnih pisama, za objavljivanje je potrebna dozvola autora pisma kao i osobe kojoj je pismo upućeno. Jednake odredbe odnose se i na portrete ili fotografije nekog lica, gdje je za objavu potrebno dopuštenje autora tj. pristanak osobe koja je na slici.

Na kraju Zakona, navodi se da će se odredbe ovog Zakona primjenjivati i na sva autorska djela objavljena prije njegovog stupanja na snagu. Stupanjem na snagu ovog Zakona, prestaje vrijediti „Zakon o zaštiti autorskog prava iz 1946.“.

8. ZAKON O AUTORSKOM PRAVU (1968.)

Ustavom iz 1963. godine Jugoslavija mijenja ime u Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija. Miodrag Janjić, baveći se analizom autorskih prava, o ovom Zakonu rekao sljedeće: „[...] u Jugoslaviji je izvršena ponovna revizija zakonodavstva o autorskom pravu i kao rezultat tog rada javio se novi Zakon o autorskom pravu, koji predstavlja usaglašavanje zakonskog teksta kojim se reguliše materija autorskog prava sa novonastalim društvenim promenama u našoj zemlji i preuzetim međunarodnim obavezama, s obzirom na to da je Jugoslavija u međuvremenu pristupila i drugoj velikoj međunarodnoj uniji za zaštitu autorskog prava, ratifikujući tekst Univerzalne (Svetske) konvencije o autorskom pravu.“⁷⁹

„Zakon o autorskom pravu“ izašao je u „Službenom listu SFRJ“ 1968. godine. Zakon se sastoji od 10 dijelova u kojima se definiraju i pravno analiziraju prava autora nad svojim djelima. Zakon štiti djela jugoslavenskih državljanina objavljena u Jugoslaviji ili inozemstvu jednako kao i djela koja nisu objavljena. Pravo na istu zaštitu imaju i djela stranih državljanina koja se prvi put objavljuju u Jugoslaviji, dok djela stranih državljanina koja nisu prvi puta objavljena u Jugoslaviji, „[...] uživaju zaštitu po ovom zakonu u okviru obveza koje je Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija primila po međunarodnim ugovorima ili na osnovu faktičkog reciprociteta.“⁸⁰ Autorskim djelom smatraju se djela iz područja književnosti, obrazovanja, umjetnosti i ostalih dijelova osobnog stvaralaštva, bez obzira na način, vrstu i(li) oblik izražavanja. Nadalje u članu 3., 4. i 5. se navode sva djela koja ovaj Zakon štiti. Upotreba narodnih književnih i umjetničkih tvorevina u cilju književnog, umjetničkog ili obrazovnog obrađivanja, slobodna je te se djela mogu koristiti bez dopuštenja autora.

Autor djela je dakle osoba koja je djelo stvorila i čije se osobno ime nalazi na djelu. Članovi od 8. do 11. navode mogućnosti autorstva i navode sljedeće: autor zbirke autorskih djela je onaj koji je zbirku napravio, autor prijevoda kao i glazbene obrade je onaj koji je djelo preveo (obradio, prilagodio), nad djelima nastalim koautorstvom te djelima koja čine nedjeljive cjeline autorsko pravo pripada svim autorima, autorsko pravo kod anonimnih djela i djela izdanih pod pseudonimom ima izdavač djela te kod neobjavljenih djela nepoznatog autora, autorsko pravo ima organizacija autora.

⁷⁹ Janjić, Miodrag. Industrijska svojina i autorsko pravo: drugo, prerađeno izdanje. Beograd: Službeni list SFRJ OOUR „Knjige“, 1982. Str. 216.

⁸⁰ Član 2. Glava I. Zakon o autorskom pravu (1968.) // Autorska i srodna prava: zbirka zakona i konvencija. Beograd: Jugoslavenska autorska agencija, 1970. Str. 5.

Osim autora, pravo na djelo može imati i druga osoba, koja na osnovu zakona, oporuke ili ugovora, ima pravo na sva ili djelomična prava koja su mu prenesena. „Nosilac autorskog prava odgovoran je za štetu koju trećim licima prouzrokuje neovlašćenim prenošenjem autorskih imovinskopравnih ovlašćenja.“⁸¹

Novina u ovom Zakonu je da Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija, uz naknadu, može autoru ograničiti ili oduzeti pravo na korištenje autorskog djela, ako je to djelo od posebnog interesa za narodnu obranu. Naravno, autor mora biti jugoslavenski državljanin. Zakon donosi poseban dio, nazvan „Posebne odredbe o autorskom delu i autoru“. U njemu se posebno definiraju propisi i odluke vezane uz kinematografska djela i djela stvorena u radnom odnosu ili po narudžbi. Kod kinematografskih djela, pisac scenarija i režiser smatraju se autorima, a kod crtanih filmova za autora se uzima glavni crtač. Ukoliko je u kinematografskom djelu glazba važan element, tada se autorom smatra i kompozitor glazbe. Uvjeti korištenja i odnosi proizvođača kinematografskog djela prema autorima kinematografskog djela uređeni su pismenim ugovorom. „Ugovorom se, pored ostalog, utvrđuju prava koja se prenose na proizvođača i naknada autorima. Prava koja nisu prenesena pismenim ugovorom na proizvođača zadržavaju autori kinematografskog dela.“⁸²

Kod autorskih djela stvorenih u radnom odnosu ili po narudžbi, odnosi su uređeni općim aktima organizacije ili međusobnim ugovorima. „Radna ili druga organizacija, državni organ ili lice koje samostalno vrši zakonom dozvoljenu delatnost ima isključivo pravo da, [...], iskorišćava autorsko delo koje je u izvršenju svoje radne obveze stvorio radnik te organizacije, [...] bez traženja dozvole od radnika – autora tog dela i bez plaćanja naknade za korišćenje.“⁸³ Bez obzira na pravo objavljivanja djela i prava na umnožavanje, organizacija je dužna navesti autorovo ime.

Prema Zakonu, autorsko pravo sadrži imovinskopравne ovlasti (autorska imovinska prava) te autorska moralna prava. Autorsko imovinsko pravo sastoji se od prava autora da objavljuje, priređuje, reproducira, obrađuje, prikazuje, izvodi, prenosi i slično. Autorska moralna prava sastoje se od prava autora da bude priznat i označen kao osoba koja je djelo stvorila, od prava da ne dopusti mijenjanje djela kao i pravo da se protivi svakoj djelatnosti vezanoj uz njegovo djelo, koja bi vrijeđala njegovu čast ili ugled. Ukratko, svi autori

⁸¹ Član 12. Glava II. Zakon o autorskom pravu (1968.) // Autorska i srodna prava: zbirka zakona i konvencija. Beograd: Jugoslavenska autorska agencija, 1970. Str. 9.

⁸² Član 16. Glava II. Zakon o autorskom pravu (1968.) // Autorska i srodna prava: zbirka zakona i konvencija. Beograd: Jugoslavenska autorska agencija, 1970. Str. 11.

⁸³ Član 21. Glava II. Zakon o autorskom pravu (1968.) // Autorska i srodna prava: zbirka zakona i konvencija. Beograd: Jugoslavenska autorska agencija, 1970. Str. 13.

književnih, obrazovnih i umjetničkih djela (sa svim potpodjelama) imaju pravo dopustiti prikazivanje, predstavljanje, izvođenje, snimanje i emitiranje svojih djela.

Ako autor, nakon što izda djelo i djelo stavi u prodaju, shvati da to djelo može naštetiti njegovom obrazovnom ili umjetničkom ugledu, tada „Autor može u svako doba da povuče iz prometa odnosno da otkupi primerke svog objavljenog autorskog dela [...]“.⁸⁴ Član 49. i član 50. navode što je na području Jugoslavije dozvoljeno bez odobrenja autora i bez plaćanja naknade za korištenje. Bez obzira na iznimke u kojima nije potrebno autorovo odobrenje, autorovo ime uvijek se mora nalaziti na jasno vidljivom mjestu.

Četvrti dio Zakona, „Prenošenje autorskih prava“ govori o mogućnostima prenošenja prava autorskim ugovorom, izdavačkim ugovorom, ugovorom o kinematografskom djelu te o prenošenju nasljeđivanjem. Pravo autora na korištenje djela može se prenijeti na pojedinca ili pravnu osobu, ali „Lice na koje je preneseno pravo iskorišćivanja autorskog dela nije ovlašćeno da prilikom korišćenja unosi u autorsko delo bilo kakve izmene, ako nije drukčije ugovoreno.“⁸⁵ Autor svoje pravo može prenijeti na drugoga autorskim ugovorom. Pod autorske ugovore ubrajaju se: izdavački ugovori, ugovori o prikazivanju, ugovori o izvođenju, ugovor o kinematografskom djelu, ugovor o emitiranju djela preko radija ili televizije, ugovor o ustupanju prava na prevođenje djela i slično. Ugovori mogu biti potpisani i zaključeni samo u pisanom obliku. Svaki autorski ugovor mora sadržavati imena ugovornih strana, naziv autorskog djela koje je predmet ugovora, način korištenja autorskog djela, visinu, način i rokove plaćanja naknade ako se djelo koristi uz naknadu. Djelo koje još nije stvoreno ili nije objavljeno, također može biti predmetom autorskog ugovora.

U ovom se Zakonu prvi puta spominju autorski ugovori, a kao dio autorskog ugovora i izdavački ugovor. „Izdavačkim ugovorom autor prenosi na izdavača pravo objavljivanja autorskog dela štampanjem odnosno umnožavanjem.“⁸⁶ Prema Zakonu, izdavač je dužan djelo objaviti, na svakom primjerku istaknuti autorovo ime te o svim promjenama i prodaji obavještavati autora. Izdavačkim ugovorom autor može dati pravo prevođenja izdavaču. Ugovor u sebi mora sadržavati vrijeme trajanja prava koje autor prenese na izdavača kao i broj naklade. Dok ugovor vrijedi, autor ne može isto pravo ustupiti nekom trećem licu, ali može dopustiti pravo objavljivanja novinskih članaka. „Ako nije ugovoreno drukčije, smatra

⁸⁴ Član 40. Glava III. Zakon o autorskom pravu (1968.) // Autorska i srodna prava: zbirka zakona i konvencija. Beograd: Jugoslavenska autorska agencija, 1970. Str. 19.

⁸⁵ Član 25. Glava IV. Zakon o autorskom pravu (1968.) // Autorska i srodna prava: zbirka zakona i konvencija. Beograd: Jugoslavenska autorska agencija, 1970. Str. 25.

⁸⁶ Član 62. Glava IV. Zakon o autorskom pravu (1968.) // Autorska i srodna prava: zbirka zakona i konvencija. Beograd: Jugoslavenska autorska agencija, 1970. Str. 27.

se da je autor izdavačkim ugovorom preneo na izdavača pravo na objavljivanje samo jednog bibliografskog izdanja odnosno pravo samo na jedno umnožavanje.“⁸⁷ Član 68. govori o prestanku izdavačkog ugovora te navodi da je isto moguće u situacijama kada autor umre prije završetka djela, ako se proda sva dogovorena naklada i naravno, po isteku ugovora. Isto tako, autor može tražiti raskid ugovora ako „[...] izdavač, po iscrpljenju jednog izdanja, ne pristupi izdavanju novog ugovorenog izdanja u roku od jedne godine od dana kad je autor to zahtevao [...]“⁸⁸ Nadalje, izdavački ugovor prestaje ako autor ne preda izdavaču djelo u ugovorenom roku ili ako izdavač ne izda djelo u ugovorenom roku.

Ugovorom o prikazivanju odnosno izvođenju autor djela daje korisniku pravo javnog prikazivanja ili izvođenja djela, a korisnik se obvezuje na to da djelo prikaže (izvede) u određenom roku, na način i pod uvjetima koji su određeni ugovorom. I ovaj se ugovor može prekinuti u istim situacijama kao i kod izdavačkog ugovora. Ugovor o kinematografskom djelu sastoji se od ugovora kinematografskog djela, ugovora o filmskoj režiji, ugovora o filmskoj glazbi te ugovora o pojedinim autorskim doprinosima kinematografskom djelu.

Autorsko pravo može se naslijediti te za nasljeđivanje autorskog prava vrijede odredbe iz „Zakona o nasljeđivanju.“ Ukoliko djelo postane društvena svojina, vlasnik djela tada je republika čije državljanstvo je autor imao u trenutku smrti.

Autorska imovinska prava traju za života autora i pedeset godina nakon autorove smrti, no ukoliko je nositelj prava pravno lice, tada autorska prava prestaju pedeset godina nakon objave djela. Za kinematografska djela, autorska prava traju pedeset godina od smrti autora djela, a za kinematografsko djelo s karakterom fotografskog djela, ova prava prestaju dvadeset i pet godina od završetka djela. Anonimna djela i djela izdana pod pseudonimom uživaju zaštitu autorsko imovinskog prava u trajanju od pedeset godina ili dvadeset i pet, ukoliko se radi o pravnim osobama. Autorska moralna prava završavaju kad i autorska imovinska prava.

Nakon isteka autorskih imovinskih prava, propisima se može odrediti da se autorsko djelo koristi, ali uz plaćanje doprinosa. Autori svoja prava mogu ostvarivati osobno ili preko posrednika ili preko organizacije autora. „Organizacije autora mogu ostvarivati autorska prava i preko posebne ustanove koju one u tu svrhu osnuju.“⁸⁹

⁸⁷ Član 65. Glava IV. Zakon o autorskom pravu (1968.) // Autorska i srodna prava: zbirka zakona i konvencija. Beograd: Jugoslavenska autorska agencija, 1970. Str. 28.

⁸⁸ Član 68. Glava IV. Zakon o autorskom pravu (1968.) // Autorska i srodna prava: zbirka zakona i konvencija. Beograd: Jugoslavenska autorska agencija, 1970. Str. 29.

⁸⁹ Član 90. Glava VII. Zakon o autorskom pravu (1968.) // Autorska i srodna prava: zbirka zakona i konvencija. Beograd: Jugoslavenska autorska agencija, 1970. Str. 35.

Jednako kao i u prethodnom Zakonu iz 1957. godine, vrijede iste odredbe za prava na dnevnike, privatna pisma i portrete. Dakle, sva navedena djela su osobnog karaktera te se ista mogu objavljivati samo s pristankom osobe koja ih je sastavila, ili u slučaju pisma i osobe kojoj su namijenjena ili u slučaju portreta i osobe koja je na portretu.

Autorska prava su zaštićena građanskim i kaznenim pravom. Prema građanskom pravu, za kršenje autorskog prava sud može narediti da se presuda objavi na trošak tuženika, da se kršitelju zabrani vrijeđanje autorskog prava i da se predmeti kojima je šteta počinjena unište. Isto tako, autorsko pravo ne može biti predmetom izvršenja, ali može biti imovinska korist koja potiče od autorskog djela. Prema kaznenom zakonu, tko prekrši autorsko pravo, kaznit će se zakonom ili novčanom kaznom. Nadalje je u člancima od 102 do 108 detaljno pojašnjeno za koje kazneno djelo je predviđena koja novčana kazna.

9. ZAKON O AUTORSKOM PRAVU (1978.)

„Zakon o autorskom pravu“ objavljen je u Službenom listu SFRJ 14. travnja 1978. godine. Zakon se sastoji od 8 dijelova. Započinje s uvodnim odredbama gdje navodi da autori književnih, znanstvenih i umjetničkih djela imaju autorsko pravo u pogledu svojih tvorevina. Isto tako, ovim zakonom zaštićena su sva djela državljanina Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije bilo da su objavljena u zemlji ili inozemstvu. Jednaka prava imaju i neobjavljena djela.

Autorsko djelo definira se kao „[...] tvorevina s područja književnosti, znanosti, umjetnosti i drugih područja stvaralaštva, bez obzira na vrstu, način i oblik izražavanja [...]“.⁹⁰ U nastavku, navode se sva djela koja se osobito smatraju autorskim djelom. Kao i u prethodnim Zakonima, bez promjena, i ovaj Zakon navodi pod kojim uvjetima štiti zbirke djela, prijevode, glazbene obrade, naslove autorskih djela i ostalo.

Autor djela je onaj tko je djelo stvorio i smatra ga se autorom ukoliko je njegovo ime i prezime (ili pseudonim) naznačen na djelu. Kod svih vrsta autorskih djela, jasno je tko je autor, ali kod anonimnih djela i djela izdanih pod pseudonimom pravo na to djelo ima izdavač dok kod neobjavljenih djela nepoznatih autora autorska prava ima odgovarajuća organizacija autora. Osim autora, nositelj autorskih prava može biti i osoba kojoj se na temelju zakona, oporuke ili ugovora prenesu sva ili djelomična prava na djelo. „Autor ne može ostvarivati imovinska prava koja prenese na drugoga.“⁹¹ Izuzetci su znanstvena djela, koja prema ovom Zakonu, država može koristiti za potrebe narodne obrane i bez dozvole autora, ali uz naknadu.

Posebne odredbe o autorskom djelu i autoru odnose se na kinematografska djela i djela stvorena u radnom odnosu ili po narudžbi. Prema Zakonu, autorom završenog kinematografskog djela smatraju se pisac scenarija, redatelj i glavni snimatelj. Crtani film definira se drugačije pa samim time se autorom crtanog filma smatra glavni crtač. Svi odnosi između proizvođača kinematografskog djela i autora kinematografskog djela uređeni su ugovorom. Kinematografsko djelo smatra se završenim kada je „[...] završena prva

⁹⁰ Član 3. Glava II. Zakon o autorskom pravu (1978.) // Zakon o autorskom pravu. Zagreb: Jugoslavenska autorska agencija: OOUR Autorska agencija za SR Hrvatsku, 1978. Str. 6.

⁹¹ Član 12. Glava II. Zakon o autorskom pravu (1978.) // Zakon o autorskom pravu. Zagreb: Jugoslavenska autorska agencija: OOUR Autorska agencija za SR Hrvatsku, 1978. Str. 10.

standardna kopija filma u skladu sa sporazumom autora i proizvođača kinematografskog djela.“⁹²

Pod pojmom „autorskog djela stvorenog u radnom odnosu ili po narudžbi“ misli se na djela stvorena u organizacijama udruženog rada, radnim zajednicama i drugim zajednicama ili organizacijama, kao i organima društveno-političkih zajednica. Sva prava autora djela stvorenih u radnom odnosu uređuju se ugovorom u skladu sa zakonom. Pravo objavljivanja ovakvog djela obuhvaća pravo na objavljivanje jednog bibliografskog izdanja, a pri objavljivanju dužni su naznačiti ime i prezime autora. Pet godina nakon završetka djela stvorenog u radnom odnosu, pravo na objavljivanje djela pripada autoru.

Autorsko pravo sadrži imovinskopravna odnosno materijalna pravna („autorska imovinska prava“) i osobno pravna ovlaštenja („autorsko moralna prava“). Autorsko imovinska prava autora odnose se na pravo autora da koristi djelo, a autorsko moralna prava daju autoru pravo da bude priznat, da se protivi svakoj promjeni djela i pravo autora da se protivi svakoj upotrebi djela koja bi vrijeđala njegov ugled ili čast. „Autor ima isključivo pravo da svoje djelo objavi, reproducira, umnoži, preradi, obradi, prikazuje i da ga u bilo kojem drugom obliku iskorištava.“⁹³ Jednako tako, autor ima isključivo pravo da za sve navedene mogućnosti mijenjanja ili prikazivanja djela da svoje dopuštenje. Za korištenje narodnih književnih i umjetničkih tvorevina plaća se naknada i to prema republičkim i pokrajinskim propisima.

Kao i u prethodnim zakonima, pa tako i u ovom, pravo autora može se u cijelosti ili djelomično, uz naknadu ili bez naknade, prenositi na pojedince ili na pravne osobe. Samo autor može autorsko djelo mijenjati, bez obzira je li svoja prava prenio na neku drugu osobu. Autorska prava mogu se prenositi autorskim ugovorom. Bez obzira radilo li se o izdavačkom ugovoru, ugovoru o prikazivanju, ugovoru o izvedbi ili ugovoru o kinematografskom djelu – svi ugovori imaju neke zajedničke odredbe. Pod zajedničkim odredbama misli se na to da svi ugovori moraju biti sklopljeni u pismenom obliku, te moraju sadržavati: „[...] imena ugovornih strana, naziv autorskog djela koje je predmet ugovora, način korištenja autorskog djela, visinu, način i rokove plaćanja naknade ako se djelo koristi uz naknadu.“⁹⁴

Posebnosti kod izdavačkog ugovora su sljedeće:

⁹² Član 18. Glava II. Zakon o autorskom pravu (1978.) // Zakon o autorskom pravu. Zagreb: Jugoslavenska autorska agencija: OOUR Autorska agencija za SR Hrvatsku, 1978. Str. 12.

⁹³ Član 31. Glava III. Zakon o autorskom pravu (1978.) // Zakon o autorskom pravu. Zagreb: Jugoslavenska autorska agencija: OOUR Autorska agencija za SR Hrvatsku, 1978. Str. 19.

⁹⁴ Član 57. Glava IV. Zakon o autorskom pravu (1978.) // Zakon o autorskom pravu. Zagreb: Jugoslavenska autorska agencija: OOUR Autorska agencija za SR Hrvatsku, 1978. Str. 30.

- ugovorom autor prenosi pravo objavljivanja na izdavača
- definiraju se dužnosti izdavača, ali i autora
- sadrži opseg i trajanje korištenja prava, rok u kojem je izdavač dužan objaviti djelo te broj naklade
- rukopis ostaje u vlasništvu autora
- ugovor prestaje smrću autora, iscrpljenjem naklade svih izdanja
- nepoštivanjem odredbi ugovora, ugovor se može raskinuti i prije.

Posebnosti kod ugovora o prikazivanju i ugovora o izvedbi su sljedeće:

- ugovorom autor daje korisniku pravo prikazivanja ili izvedbe
- korisnik se obvezuje da će djelo prikazivati u određenom roku, na način i uvjete koji su dogovoreni
- ugovor sadrži način prikazivanja tj. način izvedbe djela i područje na kojem se djelo može koristiti
- nepoštivanjem odredbi ugovora, ugovor se može raskinuti i prije.

Posebnosti kod ugovora o kinematografskom djelu su sljedeće:

- smatraju se: ugovori autora kinematografskog djela i ugovor o pojedinim autorskim doprinosima kinematografskom djelu
- proizvođač je dužan staviti kinematografsko djelo u promet i obavještavati autore o ostvarenom prometu djela.

Autorska imovinska korist traje tijekom autorovog života i pedeset godina nakon autorove smrti. Jednako pravo vrijedi i za autora kinematografskog djela, anonimna djela te djela izdana pod pseudonimom. Izuzeci su djela u kojima je nositelj prava pravna osoba, tada prava vrijede pedeset godina od dana objave te kinematografska djela s karakterom fotografije gdje autorsko pravo prestaje 25 godina nakon završetka djela.

Autor može svoja autorska prava ostvarivati osobno ili preko zastupnika. Na teritoriju Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije autorska prava mogu ostvarivati i organizacije autora te organizacije udruženog rada ako je njihova djelatnost registrirana u skladu sa zakonom.

Osoba čije je autorsko imovinsko ili moralno pravo povrijeđeno, može zahtijevati zaštitu tog prava i naknadu štete. Onima koji nanesu štetu autorskom djelu, izriče se novčanom kaznom ili kaznom zatvora te će se svi predmeti koji su sudjelovali u kršenju autorskog prava oduzeti i uništiti.

Odredbe člana 94, 95, 96, 104 i 107. „Zakona o autorskom pravu“ iz 1968., vezane uz dnevničke, zapise i slične spise osobnog karaktera, ostaju na snazi najkasnije jednu godinu od dana stupanja na snagu novog Zakona o autorskom pravu.

1986. godine izašao je „Zakon o izmenama i dopunama zakona o autorskom pravu“. Kod člana 57., stav treći se briše, konkretnije dio koji govori o javnoj izvedbi i priopćavanju javnosti ne scenskih glazbenih i književnih djela te o utvrđivanju samoupravnog sporazuma organizacije autora takvih djela.

Članu 91. koji se odnosi na to da se autorska prava na teritoriju SFRJ mogu ostvarivati i preko organizacije autora te organizacije udruženog rada koji govori o tome da ove organizacije, ako im je djelatnost zaštite autorskih prava registrirana u skladu sa zakonom, mogu i u inozemstvu ostvarivati autorska prava državljanina SFRJ, dodaje se član 91a koji navodi „Ako za javno izvođenje književnih i glazbenih nescenskih djela nije sklopljen autorski ugovor ili ugovorom nije utvrđena visina naknade, organizacije autora mogu ostvarivati naknadu za autore tih djela u visini što su je te organizacije utvrdile samoupravnim općim aktima.“⁹⁵ Član 106 se briše, dakle dio Zakona koji govori o visini naknade za pojedine vrste izvedbe odnosno priopćenja javnosti ne scenskih glazbenih i književnih djela.

⁹⁵ Član 2. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu 1986. URL: <http://cadial.hidra.hr/searchdoc.php?query=%22Zakon+o+autorskom+pravu%22&searchTitle=on&action=search&annotate=on&bid=A0R5jrah4H2LOdpj8j%2FY0w%3D%3D> (2013-04-29)

10. ZAKON O PREUZIMANJU SAVEZNIH ZAKONA IZ OBLASTI PROSVJETE I KULTURE KOJI SE U REPUBLICI HRVATSKOJ PRIMJENJUJU KAO REPUBLIČKI ZAKONI (1991.)

Početak Domovinskog rata i priznavanjem Hrvatske neovisnosti⁹⁶ došlo je do velikih promjena u svim segmentima države, pa tako i u zakonodavstvu. Kroz sljedeća je razdoblja vidljivo kako su se, na primjeru „Zakona o autorskom pravu“, zakoni preuzimali iz bivše države te postepeno prilagođavali novonastaloj situaciji.

Sabor Republike Hrvatske, 28. lipnja 1991. godine, donosi „Ukaz o proglašenju Zakona o preuzimanju saveznih zakona iz oblasti prosvjete i kulture koji se u Republici Hrvatskoj primjenjuju kao republički zakoni“. Republički zakoni, koji se prema odluci prvog predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana, preuzimaju iz ove oblasti, bili su: „Zakon o autorskom pravu“ iz 1986. te „Zakon o evidenciji znanstvene, kulturne, prosvjetne i tehničke suradnje s inozemstvom“ iz 1981. godine. Sve odredbe „Zakona o autorskom pravu“ iz 1986. godine su preuzete, osim odredbe članka 40. stavka 3. koji se nalazio u poglavlju vezanom uz sadržaj i korištenje autorskog prava, a glasio je: „Visinu postotka iz stava 1. ovog člana utvrđuju samoupravnim sporazumom odgovarajuće organizacije autora, Privredna komora Jugoslavije, Savez sindikata Jugoslavije i Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije.“⁹⁷Svi ostali propisi iz preuzetog Zakona primjenjuju se u Republici Hrvatskoj kao republički propisi, ako su u suglasnosti s Ustavom Republike Hrvatske.

Preuzimanjem ovog Zakona Vlada Republike Hrvatske⁹⁸ sama određuje pitanje visine postotka koju prodavač mora, u određenom postotku, dati autoru, od prodajne cijene, te Vlada sama rješava pitanja prava umjetnika izvođača koja mogu biti predmet prinudnog izvršenja. U cijelom Zakonu riječ „pokrajinski“ briše se, a riječi „organizacija udruženog rada“ zamjenjuje se riječju „organizacija“.

⁹⁶ Hrvatsku je prva priznala Slovenija, 26. 6. 1991., nadalje tijekom iste godine, Hrvatsku su priznale Litva, Island, a u kasnijim mjesecima Njemačka, Italija, Švedska i Vatikan.

⁹⁷ Član 40. Glava III. Zakon o autorskom pravu (1978.) // Zakon o autorskom pravu. Zagreb: Jugoslavenska autorska agencija: OOUR Autorska agencija za SR Hrvatsku, 1978. Str. 23.

⁹⁸ U daljnjem tekstu: RH (Republika Hrvatska).

11. ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O AUTORSKOM PRAVU (1993.)

Na sjednici održanoj 2. lipnja 1993. godine Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske donio je „Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu“.

U „Zakonu o autorskom pravu“ koji je preuzet kao savezni zakon 1991. godine, prema ovim izmjenama i dopunama navedeno je da se u zakon unose riječi kao što su „Hrvatska“ ili „osobe koje nisu državljani Republike Hrvatske, a imaju uobičajeno boravište u Republici Hrvatskoj“. Riječi koje nisu u skladu s hrvatskim jezikom brišu se ili se zamjenjuju s pravilnim terminima. Tako se navodi sljedeće: „U članku 21. na početku stavka 1. riječi: „Poduzeće i druga pravna osoba“ zamjenjuju se riječima: „Pravna osoba“, a riječi: „tom poduzeću ili drugoj pravnoj osobi“ zamjenjuju se riječima: „toj pravnoj osobi“. U stavku 2. i 5. riječi: „opštim aktima poduzeća ili druge pravne osobe“ zamjenjuju se riječima: „kolektivnim ugovorima ili ugovorima o zapošljavanju“. Stavak 3. briše se.“⁹⁹

U daljnjim izmjenama brišu se sve riječi i izrazi koji nisu u skladu s gramatikom hrvatskog jezika te se zamjenjuju izrazima koji su u duhu hrvatskoga jezika. Neki od zamijenjenih termina su, primjerice, „dnevna i periodična štampa“ zamjenjuje se s „dnevni i povremeni tisak“, „skupštine društveno – političkih zajednica“ zamjenjuje se sa „Sabor Republike Hrvatske i tijela lokalne uprave i samouprave“, „nosilac“ se zamjenjuje s „nositelj“, „ustupanje“ s riječi „prijenos“ i mnoge druge. Iznosi novčanih kazni valorizirat će se po srednjem tečaju Narodne banke Hrvatske na dan naplate kazne, budući da su se sve novčane vrijednosti preuzete iz saveznog zakona, koji je novčane kazne navodio u dinarima, sada obračunale u DEM (njemačkim markama).

⁹⁹ Članak 7. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1993_06_58_1164.html (2013-04-29)

12. ZAKON O AUTORSKOM PRAVU (1998.)

Godine 1998. objavljen je pročišćeni tekst „Zakona o autorskom pravu“ koji je obuhvatio „Zakon o autorskom pravu“ iz 1991. godine kao i njegove izmjene i dopune iz 1993. godine. „Izmjene i dopune bile su potrebne radi usklađivanja hrvatskoga zakonodavstva sa Sporazumom TRIPS¹⁰⁰“. ¹⁰¹ Sporazum TRIPS, potpisan je 1994. godine, i to je relevantan sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva. Od 1995. godine TRIPS je obvezao potpisnice da poštuju odredbe Bernske konvencije za zaštitu književnih i umjetničkih djela jednako kao i odredbe Rimske konvencije koje se tiču imovinskih prava autora i srodnih prava. TRIPS djeluje kao međunarodni zakon te utječe na politiku pojedinih država koji širi prava intelektualnog vlasništva.¹⁰²

„Područje autorskog prava bilo je u Republici Hrvatskoj, od njenog osamostaljenja pa do donošenja Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima regulirano Zakonom o autorskom pravu (NN 53/91) koji je u velikom dijelu bio preuzeti Zakon o autorskom pravu koji je već u ranijoj državi više puta mijenjan i dopunjavan.“¹⁰³

Kao što je utvrđeno Zakonom, pravo na autorska djela imaju autori književnih, znanstvenih i umjetničkih djela. Također, Zakon obuhvaća djela državljana RH ili osoba koje nisu državljani RH, a imaju uobičajeno boravište u RH, nadalje i djela objavljena u RH ili u inozemstvu te djela koja nisu objavljena. Djela stranih državljana također su u zaštiti ovog Zakona i to prema međunarodnim ugovorima ili na temelju faktičnog reciprociteta. Članak 3. daje detaljan opis djela koja osobito ovaj Zakon štiti, a s područja su književnosti, znanosti, umjetnosti i ostalih područja stvaralaštva. Prijevodi, prilagođavanja, glazbene obrade i druge prerade autorskih djela zaštićeni su kao i izvorno djelo. „Upotreba narodnih književnih i umjetničkih tvorevina radi književne, umjetničke ili znanstvene obrade slobodna je.“¹⁰⁴

Autor djela definiran je kao onaj tko je djelo stvorio, i kao i u ranijim zakonima, autorom se smatra osoba čije je ime i prezime na djelu označeno. Članci 9., 10. i 11.

¹⁰⁰ Engl. Agreement on Trade – Related Aspects of Intellectual Property Rights.

¹⁰¹ Horvat, A. Živković, D. Knjižnice i autorsko pravo. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2009. Str. 17.

¹⁰² Usp. Isto. Str. 22 – 23.

¹⁰³ Duraković, Jug, Mia. Pregled razvoja autorskog prava u Republici Hrvatskoj s naglaskom na promjene uvjetovane usklađivanjem s pravnom stečevinom EU. // Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 46, 3 (2009), str. 613. URL: http://www.pravst.hr/dokumenti/zbornik/200993/zb200903_613.pdf (2013-04-29)

¹⁰⁴ Članak 6. Zakon o autorskom pravu (pročišćeni tekst) 1998. // Narodne novine URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_02_9_110.html (2013-04-29)

definiraju autora zbirke autorskih djela, prijevoda, djela stvorenih suradnjom kao i anonimnih autorskih djela te djela izdanih pod pseudonimom.

Prema članku 12. nositelj autorskog prava može biti i osoba kojoj na temelju zakona, oporuke ili ugovora pripadaju sva ili pojedina autorska pravna ovlaštenja. Ta ovlaštenja su ograničena te „[...] pripadaju drugom nositelju autorskoga prava u granicama u kojima su mu dana zakonom [...]“.¹⁰⁵

Posebne odredbe o autorskom djelu i autoru odnose se na kinematografska djela i autorska djela stvorena po narudžbi ili u radnom odnosu. Budući da se ovaj Zakon veže uz „Zakon o autorskom pravu“ iz 1991. godine, a ranije je spomenuto kako je navedeni zakon bio preuzet kao „Zakon o autorskom pravu“ iz 1986., mnoge stvari ranije objašnjene pojavljuju se i u ovom Zakonu. Sva prava autora kinematografskih djela, prava autora djela stvorenih u radnom odnosu ili po narudžbi jednako se definiraju i provode kao i 1986.

Autorsko pravo sastoji se od:

1. imovinskopravnih ovlaštenja (autorska imovinska prava)
2. osobnopravnih ovlaštenja (autorska moralna prava).

Članci od broja 31. do 44. definiraju koja prava imaju autori književnih, znanstvenih, glazbenih, kinematografskih, umjetničkih, likovnih i fotografskih djela.

Kod prijevoda djela na stranom jeziku, djelo se može prevoditi bez odobrenja autora na hrvatski jezik, ukoliko djelo uživa zaštitu pod odredbama „Svjetske konvencije o autorskom pravu“, a ne po odredbama „Bernske konvencije za zaštitu književnih i umjetničkih djela.“ Takvo djelo može se bez odobrenja autora prevesti na hrvatski jezik „[...] ako do isteka roka od sedam godina od dana prvog objavljivanja djela prevođenje toga djela nije objavljeno odnosno prijevod toga djela nije objavljen na dotičnom jeziku, [...] ako zainteresirani državljanin Republike Hrvatske dobije odobrenje od ministarstva nadležnog za poslove kulture da takvo djelo prevede i objavi na hrvatskom jeziku.“¹⁰⁶ Na teritoriju RH dopušteno je objavljivanje, reproduciranje, pretiskivanje i ostalo, bez odobrenja autora, ali pod uvjetom da se autor navodi osim ako autor to nije izričito zabranio. Detaljnije mogućnosti aktivnosti koje su dopuštene bez odobrenja autora i bez plaćanja naknade za korištenje nalaze u člancima 47. i 48.

¹⁰⁵ Članak 12. Zakon o autorskom pravu (pročišćeni tekst) 1998. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_02_9_110.html (2013-04-29)

¹⁰⁶ Članak 44. Zakon o autorskom pravu (pročišćeni tekst) 1998. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_02_9_110.html (2013-04-29)

Prema članku 53. ovog Zakona, samo autor može prenijeti na drugoga pravo iskorištavanja djela i korisniku dopustiti da djelo u određenom opsegu izmijeni ili preradi. Svoja prava iskorištavanja djela autor prenosi na drugoga autorskim ugovorima kao što su:

- izdavački ugovor
- ugovor o prikazivanju
- ugovor o izvedbi
- ugovor o kinematografskom djelu
- ugovor o emitiranju djela preko radija ili televizije
- ugovor o snimanju djela instrumentima za registraciju zvukova i slika
- ugovor o preradi (adaptaciji) djela
- ugovor o prijenosu prava na prevođenje djela.

I ovaj Zakon, kao i prethodni, uvažava autorske ugovore samo ako su sklopljeni u pismenom obliku, jer u suprotnome, ugovor nema pravni učinak. Članak 56. ovog Zakona navodi da svaki autorski ugovor mora sadržavati „[...] imena ugovornih stranaka, naziv autorskog djela koje je predmet ugovora, način korištenja autorskog djela, visinu, način i rokove plaćanja naknade ako se djelo koristi uz naknadu.“¹⁰⁷

Izdavački ugovor je definiran kao ugovor kojim autor prenosi na izdavača pravo objavljivanja autorskog djela tiskanjem, ugovor o prikazivanju i ugovor o izvedbi definiran je kao ugovor u kojem autor djela prenosi na korisnika pravo javnog prikazivanja ili izvedbe autorskog djela, a ugovor o kinematografskom djelu može se posebno definirati kao ugovor o scenariju, filmskoj režiji, filmskoj glazbi te doprinosima kinematografskom djelu. Kod svih navedenih ugovora, prava se prenose na drugu osobu u određenom vremenskom razdoblju. U tom vremenskom razdoblju, obje strane su se dužne držati odredbi ugovora, u svakoj izvedbi/prikazivanju/tiskanju autorovo ime se mora objaviti, a isto tako, ukoliko se strana kojoj je autor prenio svoja prava ne drži odredbi ugovora, autor isti može raskinuti te tražiti naknadu štete.

Kod prenošenja nasljeđivanjem, Zakon navodi da se primjenjuju odredbe „Zakona o nasljeđivanju“. Novina koju uvodi ovaj Zakon je briga o poštovanju i zaštiti autorskih moralnih prava nakon smrti autora, gdje Zakon navodi da se o poštovanju i zaštiti autorskih moralnih prava nakon smrti autora brinu autorovi nasljednici ili organizacija autora kojoj je autor pripadao. „Nakon prestanka imovinskih prava autora o poštovanju i zaštiti njegovih

¹⁰⁷ Članak 56. Zakon o autorskom pravu (pročišćeni tekst) 1998. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_02_9_110.html (2013-04-29)

autorskih moralnih prava brinu se organizacije navedene u prethodnom stavku i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.“¹⁰⁸

Poglavlje V. bavi se trajanjem autorskoga prava te navodi da autorska imovinska prava traju za života autora i pedeset godina nakon njegove smrti. Ukoliko je nositelj autorskih prava pravna osoba, tada autorsko pravo prestaje nakon isteka pedeset godina od objave djela ili „[...] pedeset godina nakon ostvarivanja računalnog programa.“¹⁰⁹

U ovom Zakonu, prvi puta se spominje pojam „računalno programa“ iz čega je vidljivo da se Zakon počeo prilagođavati informatičkim promjenama. U ovo vrijeme, računala i računalna oprema postaju sve dostupnija ljudima, koji iste počinju koristiti, osim na poslu, i u vlastitim domovima.

Kod kinematografskih djela, autorsko imovinsko pravo prestaje nakon isteka pedeset godina od smrti autora, a kod istih djela s karakterom fotografskog djela, ovo pravo prestaje nakon dvadeset i pet godina od dana kada je djelo završeno (jednako pravo vrijedi i za fotografska djela). Za anonimna djela i djela objavljena pod pseudonimom, autorsko imovinsko pravo prestaje nakon pedeset godina (odnosno dvadeset i pet godina, ukoliko su djela u vlasništvu pravnih osoba). „Nakon prestanka autorskih imovinskih prava za korištenje autorskog djela plaća se posebna naknada ako je to predviđeno posebnim zakonom.“¹¹⁰

Autorsko pravo autor može ostvarivati osobno ili preko zastupnika. Osim navedenih, ostvarivati autorska prava mogu i organizacije autora te druge specijalizirane organizacije, primjerice Hrvatska autorska agencija.

Autor, za vrijeđanje svog prava, može zahtijevati zaštitu prava i naknadu štete. Iz istog razloga, tužitelj od suda može tražiti da sud naredi „[...] 1) da se tuženiku zabranjuje daljnja povreda autorskog prava; 2) da se predmeti kojima je nanesena povreda autorskom pravu unište ili preinače; 3) da se presuda objavi na trošak tuženika.“¹¹¹ Prema članku 99., stavak 1., autorsko pravo ne može biti predmetom prisilnog izvršenja, ali predmet prisilnog izvršenja može biti imovinska korist koja potječe od autorskog djela. Članak 104. i 106. navode koja se djela, bez odobrenja umjetnika izvođača i bez naknade štete mogu izvoditi.

¹⁰⁸ Članak 80. Zakon o autorskom pravu (pročišćeni tekst) 1998. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_02_9_110.html (2013-04-29)

¹⁰⁹ Članak 81. Zakon o autorskom pravu (pročišćeni tekst) 1998. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_02_9_110.html (2013-04-29)

¹¹⁰ Članak 88. Zakon o autorskom pravu (pročišćeni tekst) 1998. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_02_9_110.html (2013-04-29)

¹¹¹ Članak 96. Zakon o autorskom pravu (pročišćeni tekst) 1998. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_02_9_110.html (2013-04-29)

Novina koja se pojavljuje u ovom Zakonu je izvođački ugovor. Izvođački ugovor, sklapa se u pisanom obliku, u kojem umjetnik izvođač svoje pravo prenosi ugovorom na drugu osobu. Izvođački ugovor sastoji se od „[...] imena ugovornih stranaka, vrstu i način korištenja izvedbe, ime autora i naziv autorskog djela koje se izvodi te visinu, način i rokove plaćanja naknade.“¹¹²

Umjetnici izvođači uživaju zaštitu vlastitih imovinskih prava, prema ovom Zakonu, u trajanju od dvadeset godina i to prema sljedećim odredbama: za snimljene izvedbe zaštita traje do isteka godine u kojoj su snimljene, za izvedbe koje nisu snimljene do isteka godine u kojoj su izvedene i za emisije do isteka godine u kojoj su emitirane. Jednako kao i svi ostali autori i umjetnici izvođači mogu svoja prava ostvarivati neposredno, preko zastupnika ili preko organizacije umjetnika izvođača.

Kazna zatvora do pet godina, predviđena je za svakoga tko „[...] pod svojim imenom ili pod imenom drugog objavi, prikaže, izvede ili prenese tuđe autorsko djelo, ili dopusti da se to učini [...]“¹¹³ U sljedećim člancima, sve do članka 129. (uključujući i njega) Zakon navodi za koja kaznena djela je propisana kazna zatvora ili novčana kazna. Sve novčane kazne izražene su u njemačkoj valuti – DEM, ali je jasno napisano da se ta novčana vrijednost računa u kunskoj protuvrijednosti. Sve organizacije koje obavljaju djelatnost ostvarivanja autorskih prava i(li) prava umjetnika izvođača, dužna su za svoj rad, podnijeti Ministarstvu nadležnom za poslove kulture, zahtjev za izdavanjem odobrenja za obavljanjem ove djelatnosti.

¹¹² Članak 112. Zakon o autorskom pravu (pročišćeni tekst) 1998. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_02_9_110.html (2013-04-29)

¹¹³ Članak 121. Zakon o autorskom pravu (pročišćeni tekst) 1998. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_02_9_110.html (2013-04-29)

13. ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O AUTORSKOM PRAVU (1999.)

Zastupnički dom Hrvatskog državnog sabora, na sjednici 30. lipnja 1999. godine, donio je „Zakon o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu“.

U ovom Zakonu pojedini članci i stavke su obrisane, neke su promijenjene te dodatno objašnjene. Tako se odmah na početku daje jasna definicija kada se djelo smatra objavljenim „[...] kada je voljom autora ili druge ovlaštene osobe postalo pristupačno javnosti na bilo koji način.“¹¹⁴ A javnošću se smatra veći broj osoba izvan užeg kruga osoba koje su usko povezane s rodbinskim ili prijateljskim vezama. Ova objašnjenja dodana su članku 2. Zakona o autorskom pravu iz 1998. godine.

U Zakon se dodaju i računalni programi, koje se smatra autorskim djelom koje ovaj Zakon štiti.

Članku 30. dodaju se „stavljanje u promet izvornika ili umnoženih primjeraka djela uključujući i njihov uvoz“ – što se smatra djelatnostima nad kojima autor ima isključivo pravo. Istom tom članku, dodaje se novi članak, 30a., u kojem se spominju autori računalnih programa, koji imaju pravo davati odobrenje za iznajmljivanje izvornika ili umnoženih primjeraka tog djela.

Vrlo je važna izmjena vezana uz trajanje autorskog prava. „Članak 81. Zakona mijenja se i glasi: „Autorska imovinska prava traju za života autora i sedamdeset godina nakon njegove smrti, a ako ta prava zajednički pripadaju suradnicima na stvaranju autorskog djela, taj rok računa se od smrti suradnika koji je posljednji umro.[...]“¹¹⁵ Također, djela nepoznatih autora i djela izdana pod pseudonimom uživaju zaštitu u trajanju od sedamdeset godina nakon objave djela. A isti vremenski period odnosi se i na pravne osobe kao nositelje autorskog imovinskog prava te na stvaratelje računalnih programa. Iz ovog izmijenjenog dijela Zakona vidljivo je da se vremensko trajanje zaštite autorskoga prava povećalo s pedeset na sedamdeset godina. Nadalje, svi članci od broja 82. – 87. (izuzev članka br. 86) obrisani su. Spomenuti članci odnosili su se na trajanje zaštite nad fotografskim djelima, kinematografskim djelima te djelima nastalima suradnjom. Članak 86. koji navodi da autorska moralna prava traju i nakon prestanka trajanja autorskih imovinskih prava, nije obrisano.

¹¹⁴ Članak 1. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu 1999. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_76_1361.html (2013-05-02)

¹¹⁵ Članak 8. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu 1999. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_76_1361.html (2013-05-02)

Od donošenja ovih izmjena, djelatnost ostvarivanja autorskih prava može se obavljati samo uz odobrenje Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo.

Ukoliko se ocijeni da je autorsko pravo povrijeđeno ili da postoji neposredna opasnost od povrede prava, izmjenom članka 97. sud ima mnogo veća prava pri provođenju kazne za ovo djelo.

Izmijenjeno je i trajanje prava umjetnika izvođača pa tako ono više ne traje dvadeset godina, nego pedeset.

Iza članka 120., koji glasi: „Ako korisnik izvedbe, pri korištenju, ne navede ime odnosno pseudonim umjetnika izvođača, u skladu s odredbom iz članka 103. ovoga Zakona, umjetnik izvođač može zahtijevati zabranu ponavljanja takve povrede, naknadnu objavu, na prikladan način imena odnosno pseudonima i naknadu štete.“¹¹⁶, dodaje se dio A koji se odnosi na prava proizvođača fonograma, dio B koji se odnosi na prava organizacija za radiodifuziju te dio C koji uključuje inspekcijski nadzor i upravne mjere. Dio A definira proizvođača fonograma kao osobu koja „[...] prva snimi zvukove izvedbe ili druge zvukove.“¹¹⁷ Nadalje navodi koja su isključiva prava proizvođača fonograma. Dio B. navodi koja sve isključiva prava ima organizacija za radiodifuziju, te navodi da ima prava davati odobrenje za reemitiranje svojih emitiranja žicama ili bez žica, da ima pravo na snimanje svojih emitiranja, umnožavanje snimaka svojih emitiranja te priopćivanje javnosti svojih televizijskih emitiranja. Definiran je i pojam „emitiranje“ kao „[...] svaki prijenos žicama, bez žica ili satelitom koji je namijenjen javnom primanju zvukova, ili slika i zvukova, ili njihovu predstavljanju uključujući i prijenos enkriptiranim satelitskim signalom [...]“¹¹⁸ Prava organizacija za radiodifuziju traju pedeset godina od kraja godine u kojoj su emitirani. Dio C. vezan uz inspekcijski nadzor i upravne mjere, definira da isti obavlja inspekcija za autorsko pravo i srodna prava u Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo.

Kod dijela Zakona koji govori o kaznenim djelima koja se čine kršenjem ovog Zakona, dodan je dio koji navodi da je kažnjivo kaznom zatvora do 3 godine ili novčanom kaznom, svako djelovanje bez odobrenja ovlaštenog distributera enkriptiranog satelitskog signala.

¹¹⁶ Članak 120. Zakon o autorskom pravu (pročišćeni tekst) 1998. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_02_9_110.html (2013-04-29)

¹¹⁷ Članak 19. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu 1999. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_76_1361.html (2013-05-02)

¹¹⁸ Članak 19. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu 1999. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_76_1361.html (2013-05-02)

Sve novčane kazne navedene su u valuti hrvatske kune. Do kraja izmjena i dopuna ovog Zakona, od članka 22. do 129b., navode se izmijenjene novčane kazne za kaznena djela te su dodana djela koja su također kažnjiva kršenjem odredbi ovog Zakona.

14. ISPRAVAK ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O AUTORSKOM PRAVU (1999.)

Nakon što su izvršene usporedbe s izvornim tekstom utvrđene su neke pogreške u „Zakonu o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu“ te je izdan ispravak, koji je potvrdio tajnik Zastupničkog doma Hrvatskog državnog sabora, Krešimir Alerić, 19. studenoga 1999. godine. Sve promjene koje su izvršene bile su gramatičke prirode. Primjerice, greškom je bilo napisano „odobenje“ te je navedena riječ ispravljena i napisana „odobrenje“. Svugdje gdje su se spominjali brojevi te su bili napisani numeričkim znakovima, ispravljeno je te su brojevi napisani slovima.

15. ODLUKA O PROGLAŠENJU ZAKONA O IZMJENI ZAKONA O AUTORSKOM PRAVU (2001.)

Na temelju Ustava Republike Hrvatske, predsjednik Republike Hrvatske, Stjepan Mesić, 18. srpnja 2001. godine donosi odluku o proglašenju zakona o izmjeni „Zakona o autorskom pravu“ iz 1999. godine. Jedina izmjena koja se mijenja je da se riječ „financijska policija“ zamjenjuje riječima „porezna uprava“.

16. ZAKON O AUTORSKOM PRAVU I SRODNIM PRAVIMA (2003.)

Na sjednici Hrvatskog sabora 1. listopada 2003. godine usvojen je novi „Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima“. „Donošenjem novoga Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima 2003. godine Hrvatska je uskladila svoje zakonodavstvo s direktivama Europske unije koje uređuju pitanja intelektualnog vlasništva.“¹¹⁹

Novina u ovom Zakonu jest sam naziv koji sada uključuje, osim autorskog prava, i srodna prava. Zakon uređuje pitanje autorskog prava (pravo autora na njihovim djelima iz književnoga, znanstvenoga i umjetničkog područja) te srodna prava. Pod pojmom „srodna prava“ misli se na prava umjetnika izvođača, prava proizvođača fonograma, prava filmskih producenata, prava organizacija za radiodifuziju, prava nakladnika, prava proizvođača baza podataka, ostvarivanje autorskog i srodnog prava, zaštitu autorskog i srodnih prava u slučaju povrede te na područje primjene Zakona.

Autorsko pravo pripada fizičkoj osobi koja stvori autorskog djelo, dok nositelj srodnih prava može biti svaka fizička i pravna osoba. Odnos između autorskog i srodnog prava definiran je tako da „Zaštita srodnih prava, po ovom Zakonu, ostavlja netaknutom i ni na koji način ne utječe na zaštitu autorskog prava. Ni jedna odredba ovoga Zakona o zaštiti srodnih prava ne smije se tumačiti tako da šteti zaštiti autorskog prava.“¹²⁰

Zakonom je definirano autorsko djelo kao originalna intelektualna tvorevina iz književnoga, znanstvenog i umjetničkog područja koja ima individualni karakter, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost ili namjenu. Pod samostalna autorska djela, ubrajaju se i prijevodi, prilagodbe, glazbene obrade i druge prerade.

„Baze podataka, po ovom Zakonu, jesu zbirke uređene po određenom sustavu ili metodi, čiji su elementi pojedinačno pristupačni elektroničkim ili drugim sredstvima.“¹²¹ Baze podataka zaštićene su jednako kao i zbirke samostalnih autorskih djela.

Zakonom su zaštićeni izražaji, ali pod predmetom autorskog djela ne ubrajaju se otkrića, službeni tekstovi, izvješća, zapisnici, dnevne novosti, narodne književne i umjetničke tvorevine. Za korištenje narodnih književnih i umjetničkih tvorevina plaća se naknada za korištenje.

¹¹⁹ Horvat, A. Živković, D. Nav.dj. Str. 17

¹²⁰ Članak 4. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima 2003. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_10_167_2399.html (2013-05-03)

¹²¹ Članak 7. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima 2003. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_10_167_2399.html (2013-05-03)

Autor je definiran u članku 9., kao fizička osoba koja je autorsko djelo stvorila. Nadalje, kroz članke 10., 11. i 12. definirani su autori sastavljenih djela, koautori te presumpcija autorstva i ostvarivanje autorskog prava kada autor nije poznat. Stavak 2., članka 12. navodi da ukoliko autor nije poznat, autorsko pravo je ovlašten ostvarivati „[...] 1. za izdano djelo – nakladnik koji je djelo zakonito izdao, 2. za objavljeno, ali neizdano djelo – osoba koja je autorsko djelo zakonito objavila.“¹²²

Pod autorskim pravom sadržana su moralna, imovinska i druga prava autora. U moralno pravo autora ubrajaju se pravo prve objave, pravo na priznanje autorstva, pravo na poštivanje autorskog djela i čast ili ugled autora i pravo pokajanja. Imovinsko pravo autora obuhvaća pravo reproduciranja, pravo distribucije, pravo priopćivanja autorskog djela javnosti te pravo prerade. Pravo priopćivanja autorskog djela javnosti, prema članku 21., odnosi se na: „[...] pravo javnog izvođenja, pravo javnog prikazivanja scenskih djela, pravo javnog prenošenja, pravo javnog priopćavanja fiksiranog djela, pravo javnog prikazivanja, pravo radiodifuzijskog emitiranja, pravo radiodifuzijskog reemitiranja, pravo javnog priopćavanja radiodifuzijskog emitiranja, pravo stavljanja na raspolaganje javnosti.“¹²³

Autor ima pravo i na druga prava, kao što su pravo na naknadu (za reproduciranje autorskog djela za privatno ili drugo vlastito korištenje i za javnu posudbu). Autor ima pravo na primjerenu nakladu, ako se njegova djela posuđuju posredovanjem javnih knjižnica. „Posuđivanje, po ovom Zakonu, označava davanje na korištenje u ograničenom razdoblju, bez ostvarivanja izravne ili neizravne imovinske ili komercijalne koristi.“¹²⁴

Autorsko pravo je nasljedivo te nasljednicima autora pripadaju sva prava koja bi pripadala autoru. Autorsko pravo je neprenosivo, osim kod nasljeđivanja i prenošenja u korist sunasljednika kod razvrgnuća nasljedničke zajednice.

Povezano s ovim dijelom Zakona, vezanim uz nasljeđivanje autorskog prava, javlja se primjer iz prakse u slučaju nasljeđivanja imovine kipara Ivana Meštrovića. Ivan Meštrović, kao vrlo važna povijesna osoba za Republiku Hrvatsku, iza sebe je ostavio vrijedna djela za našu kulturu. Jutarnji List, 30. travnja 2013., donosi članak „Meštrovićev unuk odnio iz muzeja 10 remek-djela“. Naime, Ivan Meštrović je deset godina prije svoje smrti, 1952., darovnicom dio svojih umjetnina poklonio narodu tadašnje NR Hrvatske, a ostali dio je

¹²² Članak 12. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima 2003. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_10_167_2399.html (2013-05-03)

¹²³ Članak 21. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima 2003. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_10_167_2399.html (2013-05-03)

¹²⁴ Članak 33. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima 2003. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_10_167_2399.html (2013-05-03)

podijeljen među njegovom djecom tj. nasljednicima. Unutar obitelji je dogovoreno da trideset najvažnijih umjetnina ostane zajedničko vlasništvo, a ostale umjetnine dijele se na četiri dijela. Meštrović je zabranio odljeve svojih skulptura nakon svoje smrti, osim onih koje je poklonio narodu. Jedan od nasljednika, Stjepan Meštrović, ovih je dana odnio nekoliko Meštrovićevih djela iz Gliptoteke HAZU-a te iz Muzeja Meštrović. Važno je napomenuti da je u obitelji bilo problema oko nasljedstva te da je 2006. godine, kako donosi Jutarnji List, dovršeno razvrgnuće suvlasničke zajednice. Nadalje, te umjetnine zakonski pripadaju Stjepanu Meštroviću te on ne može napraviti odljev bez suglasnosti rodbine, ali pojavio se sljedeći problem: „[...] i djela koja su na pohrani u Gliptoteci i ona koja su u Muzejima Meštrović zaštićena su kulturna dobra. To znači da on te umjetnine ne može iznijeti preko granice, što mu u principu i ne bi trebalo predstavljati problem jer će Meštrović veću cijenu postići kod nas. Također, prije nego što izađe na tržište, on umjetninu prvo mora ponuditi hrvatskoj državi. Osim toga, mora uvjeriti stručnjake da će kiparev rad čuvati u uvjetima koji su za njih prihvatljivi.“¹²⁵ Nacionalni interes za otkupom ovih radova postoji te se radi na tome da se radovi otkupe, a za pitanje vrijednosti spomenutih radova biti će angažirani neutralni sudski vještaci za umjetnine.

Raspolagati autorskim pravom može se i s pravom iskorištavanja, što znači da autor može za drugoga osnovati pravo iskorištavanja djela ili mu prepustiti ostvarivanje prava ugovorom. Ali, autor se ne može odreći svog autorskog prava.

Kod autorskopравnih ugovora navodi se da moraju biti sklopljeni u pismenom obliku te da moraju sadržavati barem djelo na koje se odnosi, način korištenja te osobu ovlaštenu na korištenje autorskog djela. Nakladničkim ugovorom autor se obvezuje za nakladnika osnovati pravo reproduciranja svojeg određenog djela tiskanjem ili sličnim postupkom, te pravo distribucije primjeraka autorskog djela. Iznimka od pravila su tzv. mali nakladnički ugovor koji se odnosi na „[...] izdavanje članaka, crteža i drugih autorskih priloga u dnevnom i periodičnom tisku ili publikacijama [...]“¹²⁶ i koji ne mora biti sklopljen u pisanom obliku. Također, nakladnik koji je stekao pravo na izdavanje autorskog djela ima pravo prvenstva pred drugim nakladnicima koji ponude iste uvjete.

Kod autorskih djela stvorenih u radnom odnosu, autorskim djelom smatra se djelo koje za vrijeme trajanja radnog odnosa stvori autor (zaposlenik) izvršavajući svoje obveze.

¹²⁵ Kiš, Patricia. Meštrovićev unuk odnio iz muzeja 10 remek-djela. // Jutarnji List 16, 5305 (utorak i srijeda, 30.4. i 1.5.2013), str. 4 – 5.

¹²⁶ Članak 59. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima 2003. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_10_167_2399.html (2013-05-03)

Ukoliko nije drugačije definirano ugovorom o radu, autorsko pravo na tom djelu zadržava autor. Samo u slučajevima koje je ovaj Zakon definirao, može se koristiti objavljeno autorsko djelo bez autorovog odobrenja i bez plaćanja naknade. Slučajevi u kojima se to može, primjerice su, reproduciranje autorskog djela u obliku fotokopije, ali samo ako to radi za osobne potrebe, efemerne snimke, zbirke potrebne za nastavu ili znanstvena istraživanja, korištenje djela za potrebe osoba s invalidnošću, korištenje djela u svrhu informiranja javnosti ali i slučajevi gdje ograničenja idu u korist pojedinih ustanova. O tome govori članak 84 te navodi „Javni arhivi, javne knjižnice, obrazovne i znanstvene ustanove, ustanove za predškolski odgoj i socijalne (karitativne) ustanove, a koje svoje usluge ne naplaćuju, mogu iz vlastitog primjerka reproducirati autorskog djelo na bilo koju podlogu u najviše jednom primjerku.“¹²⁷ Prema citiranom članku, građa se može digitalizirati kako bi se zaštitila, ali se ista ta digitalizirana građa ne može davati na korištenje.

Ovaj Zakon vremenski ograničava trajanje zaštite autorskog prava na život autora i sedamdeset godina nakon njegove smrti, bez obzira kada je djelo zakonito objavljeno. Sedamdeset godina zaštite računa se od objave djela za anonimna djela i djela objavljena pod pseudonimom. „Prestankom autorskog prava, autorsko djelo postaje javno dobro, te se može slobodno koristiti uz obvezu priznanja autorstva, poštivanja autorskog djela te časti ili ugleda autora.“¹²⁸

Poglavlje 8. donosi „Posebne odredbe za računalne programe i audiovizualna djela“. Računalni program ovaj Zakon štiti, ako program predstavlja vlastitu intelektualnu tvorevinu svog autora. Autor programa ima isključivo pravo nad svojim djelom, ali računalni predmeti ne mogu biti predmetom javne posudbe. Povredom prava na računalnom programu, smatra se, između ostalog, i bilo koja radna distribucija primjeraka za koji se zna da je to primjerak kojim je povrijeđeno tuđe pravo, posjedovanje u komercijalnim svrhama računalnog programa za koji se zna daje to primjerak kojim je povrijeđeno tuđe pravo te bilo koja radnja distribucije ili posjedovanja sredstva s namjerom da se neovlašteno ukloni tehnički uređaj koji štiti računalni program.

Pod pojmom „audiovizualna djela“ Zakon obuhvaća kinematografske, televizijske, dokumentarne, crtane, reklamne ili druge filmove koji u slijedu daju dojam pokreta. Autori audiovizualnih djela imaju jednaka prava kao i ostali autori nad svojim djelima. Te odredbe o

¹²⁷ Članak 84. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima 2003. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_10_167_2399.html (2013-05-03)

¹²⁸ Članak 106. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima 2003. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_10_167_2399.html (2013-05-03)

pravima autora odnose se i na prava umjetnika izvođača, gdje imovinska prava umjetnika izvođača traju pedeset godina od izvedbe. Zaštitu ovog Zakona uživaju i proizvođači fonograma, filmski producenti, organizacije za radiodifuziju te nakladnici. Nakladnici imaju vlastito pravo na naknadu za svako reproduciranje svojih pisanih izdanja za privatno ili drugo vlastito korištenje. Ovo pravo traje pedeset godina od zakonitog izdanja djela.

Članak 147. bavi se pitanjem baza podataka. Prema Zakonu, proizvođač baze podataka je pravna ili fizička osoba koja je poduzela inicijativu i rizik ulaganja u bazu podataka. Zaštita baze podataka nezavisna je od njezine zaštite autorskim pravom ili bilo kojim drugim pravom. Prava proizvođača baza podataka traju petnaest godina od završetka izrade baze podataka. Poslovi ostvarivanja autorskog i srodnog prava mogu biti individualni, kolektivni ili putem udruga za kolektivno ostvarivanje prava (Državni zavod za intelektualno vlasništvo).

Sva djela zaštićena su ovim Zakonom te je to detaljnije objašnjeno u članku 172. Ukoliko se pravo štiti, oštećena osoba ima pravo na zahtjev za naknadom zbog neovlaštenog korištenja, pravo na zahtjev za koristima stečenim neovlaštenim korištenjem te pravo na zahtjev za uništenjem, preinačenjem ili predajom primjeraka nastalih povredom i sredstava kojima je povreda počinjena. Prema kaznenim odredbama, za kršenje ovog Zakona mogu se snositi posljedice ovisno smatra li se počinjena šteta kaznenim djelom ili prekršajem. Ukoliko se radi o kaznenom djelu, predviđene su novčane kazne ili kazne zatvora, dok su kod prekršaja predviđene novčane kazne. Članak 189., 190., 191. i 192. detaljnije opisuju novčane kazne za prekršaje.

Ovaj Zakon primjenjiv je na autore i nositelje srodnih prava koji su državljani Republike Hrvatske ili imaju svoje sjedište u RH. Također, zaštićene su i strane fizičke ili pravne osobe u okviru obveza koje je RH prihvatila na temelju međunarodnih ugovora ili stvarne uzajamnosti. Za osobe koje nemaju državljanstva, apatridi, [...] jednako su zaštićeni po ovom Zakonu, kao državljani Republike Hrvatske, ako u njoj imaju svoje uobičajeno prebivalište.¹²⁹

Stupanjem na snagu ovoga Zakona prestaje vrijediti „Zakon o autorskom pravu“ (NN 53/91, 9/99, 76/99, 127/99 i 67/01) kao i „Zakon o izdavačkoj djelatnosti“ (NN 28/83).

¹²⁹ Članak 201. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima 2003. // Narodne novine
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_10_167_2399.html (2013-05-03)

17. ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O AUTORSKOM PRAVU I SRODNIM PRAVIMA (2007.)

Na sjednici Hrvatskog sabora 13. srpnja 2007. godine donesen je „Zakon o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu i srodnim pravima“. U izmjenama su mijenjane gramatičke greške, neke riječi su zamijenjene drugim riječima, pojedini stavci nekih članaka su obrisani, a nekim člancima su neki stavci dodani.

Tako se više članak 20., koji se tiče distribucije i iznajmljivanja, ne odnosi samo na područje Republike Hrvatske, nego i na područje nekih od država članica Europske unije.

Članak 109. odnosi se na pravo autora računalnog programa, te mu se ovim izmjenama dodaje stavak koji glasi: „Odredbe iz članka 20. ovoga Zakona o iscrpljenju prava distribucije primjenjuju se na odgovarajući način na računalne programe.“¹³⁰

Nakon članka 167. koji govori o raspodjeli naknada, dodaje se članak 167a „Poticanje stvaralaštva i kulturne raznolikosti“. U dodanom članku navodi se da je udruga za kolektivno ostvarivanje prava dužna u svojim punomoćima o zastupanju sa svojim članovima te u međunarodnim ugovorima o uzajamnom zastupanju predvidjeti izdvajanja u fond za poticanje odgovarajućeg umjetničkog i kulturnog stvaralaštva.

Iza članka 185. dodaju se novi naslovi i članci koji glase „Privremene mjere za osiguranje dokaza“, „Pribavljanje dokaza tijekom parničnog postupka“ i „Hitnost i primjena odredaba drugih zakona“.

Nakon članka 192. dodaje se članak 192a, kojim se definira oštećenik. „Oštećenik u kaznenom i prekršajnom postupku je osoba koja je nositelj povrijeđenog prava te udruga za kolektivno ostvarivanje prava kada su povrijeđena prava koja ta udruga ostvaruje ili prava koja ta udruga ostvaruje na temelju punomoći.“¹³¹

Zaključno se navodi da će se postupci koji se na dan stupanja na snagu ovog Zakona vode zbog zaštite autorskog prava i srodnih prava od povrede, dovršiti prema propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu ovoga Zakona.

¹³⁰ Članak 10. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (2007.)
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_07_79_2491.html (2013-05-05)

¹³¹ Članak 26. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (2007.)
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_07_79_2491.html (2013-05-05)

18. ZAKLJUČAK

U ovome je radu kroz analizu svakog pojedinog zakona prikazano kako se razvijalo prepoznavanje zaštite autorskog prava u Hrvatskoj. U obzir su uzeti svi povijesno važeći zakoni, od prvog objavljenog, do posljednjeg, trenutno aktualnog zakona. Pokriveno je razdoblje od 161 godine. Uz pojedine iznimke i novine, koje su bile uvođene u zakone prema potrebama vlasti, ali i potrebama društva (primjerice računalni programi i baze podataka) svaki od analiziranih zakona navodi propise i definicije kojima štiti autorsko pravo. Svaki zakon donosi definiciju autora, osim zakona iz 1884. godine. Nadalje, svi zakoni navode prava autora s obzirom na autorsko djelo te navode kada se i pod kojim uvjetima autorsko djelo može koristiti bez odobrenja autora i bez naknade, osim Zakona iz 1895. godine. U vremenskom određenju trajanja autorskog prava, vidljive su oscilacije. Svakako autorsko pravo traje za života autora, a nakon autorove smrti vremensko trajanje zaštite se mijenjalo. Tako, u zakonima iz 1846. i 1895. zaštita traje 30 godina nakon autorove smrti, a u zakonima iz 1884., 1929., 1957., 1968., 1978. i 1998. 50 godina nakon autorove smrti. Zakon iz 1946. godine odlučuje da nakon autorove smrti, autorsko pravo preuzima žena do preudaje ili djeca do navršene 25 godine života. Najduža zaštita autora i njegovog prava uvedena je 1999. s „Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu“, gdje se članak koji navodi trajanje zaštite autorskog prava izmijenio te se zaštita produžila na 70 godina nakon autorove smrti. To vremensko trajanje zaštite autorskog prava zadržao je i posljednji objavljeni zakon. Nakon 1946. godine, svaki novi zakon koji se pojavljivao donosio je određene novine. U „Zakonu o autorskom pravu“ iz 1957. godine prvi put se pojavljuje odredba o stvorenom autorskom djelu u radnom odnosu, gdje je određeno da ukoliko je djelo stvoreno u radnom odnosu, poslodavac ima isključivo pravo koristiti to djelo. U istom Zakonu, prvi puta se spominju radio uređaji, zbog kojih se uvode propisi koji se odnose na ustanove za radiodifuziju. Također, ovaj Zakon, prvi puta spominje djela kao što su dnevници, privatna pisma i portreti. Navodi pravila i iznimke kod objavljivanja ovakvih djela, gdje je važno znati da za pristanak objavljivanja djela kao što je privatno pismo, nije dovoljna dozvola samo autora pisma, već i osobe kojoj je pismo bilo upućeno. U Zakonu iz 1968. godine, prvi puta se pojavljuje odredba koja navodi da Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija, uz naknadu, može autoru koji je jugoslavenski državljanin, ograničiti ili oduzeti pravo na korištenje djela ako je to od posebnog interesa za narodnu obranu. Vrlo važna stavka koja se

također pojavljuje u ovom Zakonu, odnosi se na pojavu autorskih ugovora, a samim time i pojavu izdavačkih ugovora. Dakle, tek 1968. godine su pravno definirani odnosi između autora i izdavača. Nakon Domovinskog rata i preuzimanja Saveznih zakona iz oblasti prosvjete i kulture, preuzet je i „Zakon o autorskom pravu“. Mnoge odredbe Zakona nisu promijenjene sve do 1993. godine, kada se, osim manjih promjena, u većini tek riječi iz preuzetog zakona prilagođavaju duhu hrvatskog jezika. Tek 1998. godine, u pročišćenom izdanju „Zakona o autorskom pravu“ postaju javnosti vidljive i dostupne odredbe spomenutog zakona. Novina koju ovaj Zakon donosi jest briga o poštovanju i zaštiti autorskih moralnih prava nakon smrti autora. Zakon navodi da se o poštovanju i zaštiti autorskih moralnih prava nakon autorove smrti brinu autorovi nasljednici ili organizacija autora kojoj je autor pripadao. Sljedeća novina koja se pojavljuje jest uvođenje pojma „računalni program“. Uvođenje ovog pojma nije iznenađujuće, budući da se tada računala kao i računalni programi postepeno uvode u poslovnu i privatnu upotrebu. U ovom se Zakonu kao novina pojavljuje se i izvođački ugovor. Godine 2003. donesen je novi „Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima“. Promjena u ovom Zakonu vidljiva je već i iz naziva zakona. Dakle, ovaj Zakon uređuje pitanje autorskog i srodnog prava. Sada su prava iz književnog, umjetničkog i znanstvenog područja odvojena od prava umjetnika izvođača, prava nakladnika, prava filmskih producenata i slično. Osim računalnih programa, ovim Zakonom zaštićene su i baze podataka, kao i njihovi autori. Kao i u svim zakonima obrađenima u ovom radu, i ovaj Zakon navodi slučajeve u kojim se djelo može koristiti bez autorovog odobrenja i plaćanja naknade. Taj Zakon usto jedini spominje javne arhive, javne knjižnice, obrazovne i znanstvene ustanove, ustanove za predškolski odgoj i socijalne ustanove. Na njih se odnosi članak br. 84, koji navodi da ove ustanove mogu iz vlastitog primjerka reproducirati autorskog djelo, ali u samo jednom primjerku. Knjižnice ne trebaju tražiti odobrenje nositelja autorskih prava kod privatnog korištenja, zaštite i čuvanja građe, umnožavanja koje je dopušteno prema licenci te za nezaštićena djela. No s vremenom pojavio se problem između knjižnica i zakona o autorskom pravu. Zbog sve većeg i većeg broja građe, povijesne građe, stvorena je potreba za digitalizacijom građe kako bi se olakšao pristup korisnicima, ali i sačuvao fizički primjerak građe. Prema zakonima, knjižnica smije digitalizirati samo građu koja je u njezinom trajnom vlasništvu. „Često se digitalizira cijelo djelo. No kad se ono sastoji od radova raznih autora ili kad se radi o sastavljenom autorskom djelu, treba za svako pojedino djelo ili udio ustanoviti kada istječe rok zaštite.“¹³² Da bi se dobilo dopuštenje za digitalizaciju, potrebno je

¹³² Horvat, A. Živković, D. Nav.dj. Str. 97.

kontaktirati autora te s njim dogovoriti digitalizaciju te uvjete pod kojima će se nakon digitalizacije postupati s djelom.

Obradom svih zakona koji su se primjenjivali na hrvatskom području u razdoblju od 1846. godine do 2007. godine vidljivo je da ni povijesni ni politički aspekti nisu značajno utjecali na izmjene zakona o autorskim pravima. Prema tekstovima zakona vidljivo je da su vlasti, bez obzira o kojoj se radilo, znale prepoznati važnost autora i njegovog djela, kao i njegovu zaštitu.

19. LITERATURA

1. Arhinet
URL: http://arhinet.arhiv.hr/_Generated/Pages/Stvaratelji.PublicDetails.aspx?ItemId=8584
(2013-04-24)
2. Duraković, Jug, Mia. Pregled razvoja autorskog prava u Republici Hrvatskoj s naglaskom na promjene uvjetovane usklađivanjem s pravnom stečevinom EU. // Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 46, 3 (2009) Str. 613 – 630
URL: http://www.pravst.hr/dokumenti/zbornik/200993/zb200903_613.pdf (2013-04-29)
3. Gliha, Igor. Pravna narav nakladnikovih prava: doktorski rad. Zagreb: Pravni fakultet, 1996.
4. Henneberg, Ivan. Prinos proučavanju nakladničkog prava. // Zakonitost 47, 8-12 (1993).
5. Horvat, A. Živković, D. Knjižnice i autorsko pravo. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2009.
6. Hrvatska u 19. stoljeću. URL: <http://www.crohis.com/hrvatska19st.htm> (2013-04-16)
7. Hrvatska u 20. stoljeću
URL: <http://domovinskirat.xtreemhost.com/articles/20stoljece.html> (2013-04-24)
8. Ispravak Zakona o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu. NN 127/99 URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_11_127_2004.html (2013-05-07)
9. Janjić, Miodrag. Industrijska svojina i autorsko pravo: drugo, prerađeno izdanje. Beograd: Službeni list SFRJ OOUR „Knjige“, 1982.
10. Kiš, Patricia. Meštrovićev unuk odnio iz muzeja 10 remek-djela. // Jutarnji List 16, 5305 (utorak i srijeda, 30.4. i 1.5.2013), str. 4-5
11. Odluka o proglašenju Zakona o izmjeni zakona o autorskom pravu. NN 67/01
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_07_67_1101.html (2013-05-07)
12. Rosandić, Dragutin. Hrvatski jezik i književnost 2. Zagreb: Školska knjiga, 1998. Str. 178-184.
URL: <http://www.oocities.org/gimn1gradacac/romantizam/romant.htm> (2013-04-16)
13. Sbornik zakonah i naredabah valjanih za Kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. Godina 1884.
14. Ukaz o proglašenju Zakona o preuzimanju saveznih zakona iz oblasti prosvjete i kulture koji se u Republici Hrvatskoj primjenjuju kao republički zakoni NN 53/91
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1991_10_53_1292.html (2013-05-07)

15. Velagić, Zoran. Pisac i autoritet: bit autorstva i sustav autorizacije vjerskih knjiga 18. stoljeća. Zagreb: Naklada Ljevak, 2010.
16. Zakon za zaštitu književnoga i umjetničkoga vlasništva proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju (1846.)
17. Zakon o autorskom pravu u pogledu književnijeh, umjetničkijeh i fotografakijeh djela (1895.)
URL: <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/anno-plus?aid=rsk&datum=18950304&seite=00000667%3E> (2013-05-07)
18. Zakon o zaštiti autorskog prava iz 1946. // Službeni list, broj 45. (Utorak, 4 Juni 1946.) Str. 519 – 521.
19. Zakon o zaštiti autorskog prava. // Zbirka zakona i uredba VII, 193. – 277. (Zagreb, Juli 1930.) Str. 785 – 798.
20. Zakon o autorskom pravu // Spaić, Vojislav. Autorsko pravo. Sarajevo: Veselin Masleša, 1957.
21. Zakon o autorskom pravu (1968.) // Autorska i srodna prava: zbirka zakona i konvencija. Beograd: Jugoslavenska autorska agencija, 1970.
22. Zakon o autorskom pravu (1978.) // Zakon o autorskom pravu. Zagreb: Jugoslavenska autorska agencija: OOUR Autorska agencija za SR Hrvatsku, 1978.
23. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu 1986.
URL: <http://cadial.hidra.hr/searchdoc.php?query=%22Zakon+o+autorskom+pravu%22&searchTitle=on&action=search&annotate=on&bid=A0R5jrah4H2LOdpj8j%2FY0w%3D%3D> (2013-04-29)
24. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu. NN 58/93
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1993_06_58_1164.html (2013-05-07)
25. Zakon o autorskom pravu. NN 9/99
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_02_9_110.html (2013-05-07)
26. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu. NN 76/99
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_76_1361.html (2013-05-07)
27. Zakon o autorskom pravu (pročišćeni tekst) 1998. NN 9/99
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_02_9_110.html (2013-04-29)
28. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. NN 167/03
URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_10_167_2399.html (2013-05-07)
29. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu i srodnim pravima. NN 79/07

URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_07_79_2491.html (2013-05-07)

30. Zemon, Davis, Natalie. Printing and the People. // Rethinking Popular Culture: Contemporary Perspectives in Cultural Studies / edited by Chandra Mukerji and Michael Schudson. California, 1991.

20. PRILOZI

Tablica 1. Komparativna analiza

ZAKON	AUTOR	AUTORSKO DJELO	AUTORSKA DJELA	NISU AUTORSKA DJELA
Zakon za zaštitu književnoga i umjetničkoga vlasništva proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju (1846.)	Autor je osoba je začetnik djela, tj. onaj koji djelo prvobitno sastavi.		Književna, umjetnička i glazbena djela. Rukopisi, govori u svrhu pobuđivanja pobožnosti, zemljopisne karte. Prijevodi, pjesme, slike (drvorez, bakrorez, crtež i sl.)	
Sbornik zakonah i naredabah valjanih za Kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju. Godina 1884.			Književna djela, prijevodi, igrokazi, koautorska djela, anonimna djela, djela izdana pod pseudonimom, glazbena djela, glazbeni igrokazi, proizvodi obrazovne umjetnosti (crtanje, rezbarenje, slikarstvo, kiparstvo), zemljopisne mape, prirodoznanstvenih, građevinski i slični tehnički nacrti i likovi, fotografije.	
Zakon o autorskom pravu u pogledu književnijeh, umjetničkih i fotografskih djela (1895.)	Autor je onaj čije se pravo ime navede kao ime autora, kada djelo izađe.		Književna, umjetnička i fotografska djela. Knjige, brošure, časopisi, dramska djela, crteži, slike, planovi, karte, predavanja,	Zakoni, naredbe, javni spisi, govori i predavanja s rasprava ili skupova. Poslovne objave, upute za upotrebu

Zakon o zaštiti autorskog prava (1929.)	Autor djela je onaj koji je djelo stvorio.		Djela književnosti, predavanja, govori, propovijedi, glazbena djela s tekstem ili bez, zborna i pantomimska djela, ideje, skice, nacrti, planovi, zemljopisne karte, globusi, slikarski i crtački poslovi, djela likovne umjetnosti, fotografska djela, kinematografska djela.	Zakoni, naredbe, javne odluke i rješenja, spisi, poslovne odluke, robni katalozi, cjenici, izjave, upute, tiskarski oglasi, predavanja i javni govori
Zakon o zaštiti autorskog prava iz 1946. godine	Autor djela je onaj koji je djelo stvorio.		Djela iz književnosti, umjetnosti i obrazovanja, knjige, brošure, članci, rukopisi, predavanja, govori, dramska, dramsko – glazbena djela, koreografska i pantomimska djela, glazbena djela, djela s područja slikarstva, arhitekture, grafike, ilustracije, kinematografska i ton - filmska djela, geografske karte, planovi, skice, umjetnička djela.	
Zakon o autorskom pravu (1957.)	Autor djela je onaj koji je djelo stvorio.	Autorskim djelom smatra se svaka duhovna tvorevina, bez obzira na vrstu, način i oblik izražavanja.	Knjige, brošure, članci, natpisi, predavanja, govori, dramska i dramsko – glazbena djela, koreografska i pantomimska djela, glazbena djela s tekstem ili bez, kinematografska djela, djela s	

			područja slikarstva, arhitekture, rezbarstva, djela likovne umjetnosti, djela primijenjene umjetnosti, ilustracije, geografske karte, umjetničke i dokumentarne fotografije, planovi, skice, enciklopedije, zbornici, antologije, glazbene i fotografske zbirke, prijevodi, prilagodbe, dokumenti, sudske odluke,	
Zakon o autorskom pravu (1968.)	Autor djela je onaj tko je djelo stvorio.	Autorskim djelom smatra se duhovna tvorevina s područja književnosti, obrazovanja, umjetnosti i drugih područja duhovnog stvaralaštva bez obzira na vrstu, način i oblik izražavanja.	Pisana djela (knjige, brošure, članci), govorna djela (predavanja, govori), dramska i dramsko – glazbena djela, koreografska i pantomimska djela, djela iz područja slikarstva, arhitekture, grafike, djela svih grana primijenjenih umjetnosti i industrijskog oblikovanja, fotografska djela, kartografska djela, planovi, skice, enciklopedije, zbornici, antologije, glazbene i fotografske zbirke, kinematografska djela, djela stvorena u radnom	

			odnosu ili po narudžbi, dnevnicima, privatna pisma i portreti.	
Zakon o autorskom pravu (1978.)	Autor djela je onaj tko je djelo stvorio.	Autorskim djelom smatra se tvorevina s područja književnosti, znanosti, umjetnosti i drugih područja stvaralaštva, bez obzira na vrstu, način i oblik izražavanja.	Knjige, brošure, članci, predavanja, govori, dramska i dramsko – glazbena djela, koreografska i pantomimska djela, glazbena djela s riječima ili bez, kinematografska djela, djela s područja slikarstva, kiparstva, arhitekture, grafike, djela primijenjene umjetnosti i industrijskog oblikovanja, kartografska djela, planovi, skice, enciklopedije, zbornici, antologije, zbirke, sudske odluke, djela stvorena u radnom odnosu ili po narudžbi.	
Zakon o preuzimanju saveznih zakona iz oblasti prosvjete i kulture koji se u Republici Hrvatskoj primjenjuju kao republički zakoni (1991.)	Autor djela je onaj tko je djelo stvorio.	Autorskim djelom smatra se tvorevina s područja književnosti, znanosti, umjetnosti i drugih područja stvaralaštva, bez obzira na vrstu, način i oblik izražavanja.	Knjige, brošure, članci, predavanja, govori, dramska i dramsko – glazbena djela, koreografska i pantomimska djela, glazbena djela s riječima ili bez, kinematografska djela, djela s područja slikarstva, kiparstva, arhitekture, grafike, djela primijenjene umjetnosti i industrijskog oblikovanja,	

			kartografska djela, planovi, skice, enciklopedije, zbornici, antologije, zbirke, sudske odluke, djela stvorena u radnom odnosu ili po narudžbi.	
Zakon o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu (1993.)	Autor djela je onaj tko je djelo stvorio.	Autorskim djelom smatra se tvorevina s područja književnosti, znanosti, umjetnosti i drugih područja stvaralaštva, bez obzira na vrstu, način i oblik izražavanja.	Knjige, brošure, članci, predavanja, govori, dramska i dramsko – glazbena djela, koreografska i pantomimska djela, glazbena djela s riječima ili bez, kinematografska djela, djela s područja slikarstva, kiparstva, arhitekture, grafike, djela primijenjene umjetnosti i industrijskog oblikovanja, kartografska djela, planovi, skice, enciklopedije, zbornici, antologije, zbirke, sudske odluke, djela stvorena u radnom odnosu ili po narudžbi.	
Zakon o autorskom pravu (1998.)	Autor djela je onaj tko je djelo stvorio.	Autorskim djelom smatra se tvorevina s područja književnosti, znanosti, umjetnosti i drugih područja stvaralaštva, bez obzira na vrstu, način i oblik izražavanja.	Knjige, brošure, članci, napisi, predavanja, govori, dramska i dramsko – glazbena djela, koreografska i pantomimska djela, glazbena djela, kinematografska djela, djela s područja slikarstva, kiparstva, arhitekture, grafike,	

			djela svih grana primijenjene umjetnosti i industrijskog oblikovanja, fotografska djela, kartografska djela, planovi, skice i plastična djela, računalni programi, enciklopedije, zbornici, antologije.	
Zakon o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu (1999.)	Autor djela je onaj tko je djelo stvorio.	Autorskim djelom smatra se tvorevina s područja književnosti, znanosti, umjetnosti i drugih područja stvaralaštva, bez obzira na vrstu, način i oblik izražavanja.	Knjige, brošure, članci, napisi, računalni programi kao pisana djela, predavanja, govori, dramska i dramsko – glazbena djela, koreografska i pantomimska djela, glazbena djela, kinematografska djela, djela s područja slikarstva, kiparstva, arhitekture, grafike, djela svih grana primijenjene umjetnosti i industrijskog oblikovanja, fotografska djela, kartografska djela, planovi, skice i plastična djela, računalni programi, enciklopedije, zbornici, antologije.	
Ispravak zakona o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu (1999.)				
Odluka o proglašenju				

zakona o izmjeni zakona o autorskom pravu (2001.)				
Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima (2003.)	Autor djela je fizička osoba koja je autorsko djelo stvorila.	Autorsko djelo je originalna intelektualna tvorevina iz književnoga, znanstvenog i umjetničkog područja koja ima individualni karakter, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost ili namjenu.	Jezična djela (pisana djela, govorna djela, računalni programi), glazbena djela, dramska i dramsko – glazbena djela, koreografska i pantomimska djela, djela likovne umjetnosti, djela arhitekture, djela primijenjenih umjetnosti i industrijskog dizajna, fotografska djela, audiovizualna djela, kartografska djela, prikazi znanstvene ili tehničke prirode, prerade, zbirke i baze podataka.	Otkrića, službeni tekstovi iz područja zakonodavstva, uprave i sudstva, dnevne novosti i druge vijesti.
Zakon o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (2007.)				